

MIHAIL DAVIDOGLU

**„OCHII DRAGI
AI
BUNICULUI“**

Dramă

în trei acte

www.cimec.ro

PERSONAJELE

PETRU ARJOCA	74 de ani
PAVEL	fiul său, 52 de ani, inginer
PETRUȚ	fiul lui Pavel, 26 de ani, inginer
TIBERIU-TIBI	fiul cel mic, 19 ani
AARON GHERGHEI	de vîrsta lui Petru Arjoca
VIOREL PRUNCU	28 de ani, inginer
GEORGE CLAIN	30 de ani, inginer
PONORAN ION	28 de ani, prim-topito
MARICA ARJOCA	soția lui Pavel
ELSA	fata lor, 24 de ani, geolog
LIVIA BREBENAR	de aceeași vîrstă, inginer
JULIETA-JOLI	verișoara Liviei, 28 de ani
IULIA SVOBODA	nepoata lui Petru Arjoca, de vîrsta lui Tibi

Actul I

O faţă de cortină care reprezintă Reşiţa cu cauperele celor două furnale, cosul şi o parte din platoul oţelăriei cu cele cinci coşuri ale sale. Ca un fundal sonor, şuerul locomotivelor uzinale şi, la intervale regulate, ca o răsuflare de monstru astmatic, eşapamentul gazelor de furnal.

Odaia de zi a familiei Arjoca, care, în acelaşi timp, ţine loc de sufragerie şi cameră de lucru. Stînga, planul întii, uşă spre camera lui Pavel. Tot stînga, planul doi, o scară interioară, care duce înspre odaia lui Petru Arjoca şi aceea a Elsei. În fund, intrarea principală şi uşa înspre bucătărie. Dreapta, planul doi, fereastră şi uşă larg deschisă înspre verandă, iar planul întii, uşă spre camera băieţilor.

În scenă Tibi şi verişoara acestuia, Iulia. Cu un carton pe genunchi şi un capăt de cărbune în mînă, Tibi îi prinde silueta.

IULIA (înspre verandă): Aşa, bunicule. Arde-l, trage-i! Să se mai laude şi altă dată. **AARON** (din verandă): Mă laud eu? Auzi, idole, nepoată-ta asta...

(Cîteva bufnituri mai puternice şi mai ales un şuiet de locomotivă schimbă poza Iuliei.)

IULIA: Nu pot. Nu mai pot. Am să plec într-un vîrf de munte... pe malul mării. Numai să n-aud şuiet de locomotivă şi zgomotul gazelor de furnal.

TIBI: Minţi. Minţi fără ruşine. Mama ta a fost macaragiţă... Să pluteşti pe macara, lunecînd peste plasma de foc a metalului...

IULIA: Îl urăsc. Urăsc şi focul şi metalul.

TIBI: Ce-i frumos acolo sus, sint coşurile oţelăriei. Ca nişte colonne. Colonne eline.

IULIA: Nu-mi place focul. Vreau verdele cîmpiei, albastrul mării...

TIBI: Albastru şi verde. Compoziţie de albastru şi verde. (Aduce din camera sa un şevalet cu respectiva pinză şi o casetă cu culori. Iuliei, care pornise la ţiteră un cîntec vechi bănăţean.) Nu. Nu! Slab, moale. (Şi trecînd sub scara interioară, unde se afla o chitară electrică, atacă să scoale şi morţii din morminte.) Ritm. Forţă. Elan. Tempo.

ARJOCA (vine din verandă): Tibi, Tibi, te-am rugat, ţi-am spus...

AARON (i-a venit din urmă, în mînă cu o tablă de şah, şi puţin „făcut” cum este, reia melodia lui Tibi): Un cîntec acolo, ce-ţi strică.

ARJOCA: Cîntec e ăsta? Parcă ai intrat cu joagărul în măgarii din Brebu şi-i ferăstruieşti de vii. (Priveşte înspre şevalet şi pinza lui Tibi.) Mă întreb ce mă făceam

dacă nu era frate-tău Petruţ... (Cu ochii la Aaron, care, atent să nu răstoarne piesele, îşi păstrează echilibrul ajutat de baston.) Ehei, pensionarilor cu haine negre şi baston, ce-aţi mai îmbătrînit! De mine vorbesc, Aaron. Şi de tine. (Mută o piesă, apoi, ferm.) E vremea tineretului, Aaron. Sint anii lor.

AARON: La Petruţ te gîndeşti?

ARJOCA: La Petruţ, da.

AARON: Mă mir că nu-i găseşti cusur şi lui. (La privirea lui Petru Arjoca.) Păi, că v-a adus noră în casă de acolo, din Galaţi.

ARJOCA: Pe Livia a ştiut-o de aici. De mici copii se ştiu. Ca ieri a fost. Parcă-i văd picioruşele cum îi alergau... Şi-acuma pleacă. Pleacă, trimese cu bursă.

AARON: Idole, e deajuns să-i auzi numele şi gata, eşti topit.

ARJOCA: D-apoi am şi de ce. Acu-s doi ani, cînd m-au chemat la Galaţi, îl ştiau cu toţii. Nu că-mi era nepot sau fiindcă a venit la ei şef de promoţie cu zece la diplomă. Pentru priceperea cu care s-a dovedit... Şi-acum pleacă. Pleacă şi nu am să-l mai văd. Nu-l mai apuc.

AARON: Cum să nu-l apuci? Vine el. Se întoarce. Vine profesor... Profesor doctor peste oţel şi fontă. Şi-n mîna lui, furnalele, ca jucăriile cu care se joacă copiii.

ARJOCA: Nu, Aaron. Nu-l mai apuc eu. Mă duc, mă prăpădesc. (Intrarea lui Joli prin uşa din fund a rupt atmosfera.)

JOLI (cu îmbrăcămintea ei tipătoare, în dreapta pe un umeraş cu mai multe rochiţe şi în stînga cîteva pălării, îşi face intrarea cu un chicotit, apoi cu vorbirea ei peltică.) Am venit. Eu sint.

ARJOCA : De ce, Julieta ? Te-ai făcut pălărieră, cusătoreasă ?

JOLI (cu întins rochiile pe speteaza scaunului ; cu un zîmbet cuceritor) : Pentru Livia. Că dacă pleacă acolo peste mări și țări, n-or să plece necununați, nu ? Verișoare sintem, cum s-o las fără o rochiță, așa, mai jîmbirie ! I-am adus două, trei, să-și aleagă..

Că-i spuneam și Elsei...

ARJOCA : Elsa ! De ce ? A venit ? Unde-i ? Cînd a venit ?

ELSA (care intrase prin fund și căuta să se elibereze de rucsac) : Acuma, bunicule. Numai ce am venit.

ARJOCA : Mda, vād. Parcă-i hotel. Unul vine, altul pleacă.

ELSA : Au venit de la Galați, Petruț și Livia, știu.

ARJOCA : Ca să plece. Pentru asta au venit.

ELSA : Mi-a spus Joli. Și mi-a spus și mama.

AARON : Aha ! Ai vorbit cu mama.

ELSA : Am vorbit. Jos în grădină. Plivește salata.

AARON : Plivește salata ? E bine. E foarte bine.

ARJOCA (lui Aaron) : Gura !

ELSA : Ce este ? Și ce-i cu mama ? Ce-i Tibi ? (Cum Tibi își vede mai departe de pictură.) Dar ceva a fost.

JOLI : A fost.

ARJOCA : Tu asta, Julieta, pentru hoarfele alea ai venit, sau... ?

JOLI : Plee, mă duc. Să vie numai Livia. A urcat sus pe dealul Crucii cu niște flo-ricile pentru bunici și s-a dus și Petruț cu un buchetel pentru tușa Silvia. Trebuie să pice... Dacă n-or fi pe la oțelărie. (Elsi, mai mult șoptit.) E mare dandana acolo... Ce mai ! Avarii, rebuturi.

ELSA (șoptind și ea) : Și ce vorbești așa în șoptă ?

JOLI : Să n-audă bătrînul. Crede că nu se știe. Da știe toată uzina, toată Reșița. (Iar șoptit.) Cel puțin jos în hală, iadul pe pămînt. Nu-i loc de un ac. E o halima și-un du-te vino ce nu s-a pomenit. Îs acolo toți gagii de la Comitet, de la Direcție. Da' tată-tău Pavel și-a strîns sprincenile și pe toți i-a alungat. Acuma îl face pe șefu' și pune ordine. Da de simbătă la amiază și pînă azi dimineață că a ușchit-o cu mașina și dus a fost, de asta mucleș, un cuvînt n-a scos. Hi-hi-hi ! Nici pe unde, nici cu cine. Hi-hi-hi !

ARJOCA (lui Joli) : Destul. Destul, spurcăciune. Ți-ai deșertat sacul, ce mai stai ?

JOLI : Îmi pare rău. Eu... Eu... (Dă să-și strîngă rochiile.)

ARJOCA : Da, tu. Tu, maică-ta. Tot neamul vostru Brebenar. Vă știu eu pe toți. (Furios, lui Aaron.) De ce nu muți ? Unde ți-s gîndurile ?

AARON : Mă întrebam, Piter, dacă mai ții minte deranjamentele de la voi, cînd era să-ți înghețe furnalul tău unu' ?

ARJOCA (mohorît) : N-am uitat.

AARON : ...Și la Pavel cînd i se prăbușea cuptor după cuptor...

ARJOCA : Ce vrei să spui ?

AARON : Că ei, ăștia, mult rău ne-au făcut... Dar s-au dus, s-au prăpădit. Și Alec Jămănar și Liviu Brebenar.

ARJOCA : La ce-mi amintesti ? Lasă-i acolo unde i-a apucat noaptea și întunericul.

AARON : Pe beutura lui Dumnezeu, cu toți sfinții aghezmuți și Sfînta Ana care le toarnă în pahară. Cum să nu-ți amintesc, cînd nora asta a voastră, Livia, e din neamul lui Brebenar ! Fata lui.

ARJOCA (cu un pumn în măsută a dat jos piesele toate) : Cine ți-a cerut să-mi spui ! Ori singur nu știam ? Știu, n-aș mai ști. Da' dacă îi e dragă lui Petruț ! Și-apoi oameni sintem, Aaron ! Și n-am s-o pedepsesc pe fată pentru ticăloșiile tatălui ei... Bine nu-mi vine. Dar ce pot face ! Ce putem ! (Privește în jur și rușinat strînge piesele căzute jos.)

TIBI (din dreptul șevaletului) : Degeaba. E-n zadar, copile. Cu sau fără voia noastră, ce trebuie să se întîmple, se va întîmpla.

ARJOCA : Ce ? Ce ? !

TIBI : Se va întîmpla. Și nimeni nu le poate sta împotriva. Nici viii, nici morții. Fîndcă martori mi-s stelele și sfinții din cer și, dacă vrei, și martirii din iad, dar iubire ca a lui frate-meu Petruț și a Liviiei nu s-a mai protocolat în urbea asta a noastră de la Pătru. fecioru' lui Arjoca al bătrîn, care în 1788, singur cu femeia lui, Floarea, și o mină de ortaci au ținut piept cetelor de turci care urcau dinspre Bocșa și Colțani, în sus pe valea Bîrzavei.

JOLI (care-i vorbise în șoptă Elsei) : Mă Tibi, tu ești candriu rău. Că ai trăit pe atuncia să-i vezi !

TIBI : Sint tînăr și tinerețea e singura cunoaștere a lumii. (Se uită în jur.) Nu am eu cine comunica, fiindcă lumea-i bătrînă și bătrînețea minte.

ARJOCA : Mint eu ?

AARON : Sau poate eu ?

TIBI : Dumneata, bunicule, ești tînăr. Și dumneata, Aaron. Mai bătrînă e Joli (Aces-teia.) Nu te enerva că-ți strici masca.

ELSA : Cum poți, Tibi ! Are și ea o inimă.

TIBI : Proștii nu au inimă. În schimb, deșteptii... (Întoarce șevaletul cu pinza la zid și trece înaintea lui Petruț, care intrase prin fund, eu Livia.) Petruț ! Livia ! De cînd vă aștept... (Se trage înapoi.) Ce-i cu voi ?

PETRUȚ : Nimic.

TIBI : Ei, nimic ! S-a întîmplat ceva.

PETRUȚ : În fiecă clipă se întîmplă cîte ceva. (Elsi.) Frumoasă excursia ? Frumoașă...

TIBI : Spune-mi tu, Livia...

ARJOCA : Dar lasă-i în pace, mă. Or fi osteniți. Și apoi fiecare să te întrebe, fiecărui să-i răspunzi...

TIBI : Nu-i asta. (Lui Petruț.) Ai fost la oțelărie.

PETRUT : Am fost.

LIVIA (izbuenind) : Nu mai pleacă. Pentru ce a văzut la taică-său. Că rămîne să-l ajute.

ARJOCA : Pentru niște deranjamente acolo... Oțel și viață ușoară nu s-a pomenit. Ce vrei ? Îs ca vapoarele acelea care străbat mările bintuite de furtuni și cicloane. Țasta li-i drumul, și altul nu au. Te duci unde trebuie.

LIVIA : Așa i-am spus și eu. (Lui Joli care o trage mereu înspre rochiile sale.) Mulțumesc Joli, nu mi-i capul acum.

ELSA : Petruț, e chiar așa ?

JOLI : Iadul pe pămînt. Știu de la primă mină. De la băiatul lui Calmuțchi, care a auzit la telefon, cînd...

ELSA (lui Petruț) : Și crezi că tata singur nu mai dovedește ?

JOLI : E depășit, ce mai !

ARJOCA (lui Joli) : Tu, coțofano, ține-ți pliseul. (Elsei.) Cum să nu dovedească !

PETRUT : Nu știu, bunicule. Acolo la ei poate. Dar aici în casă... (Elsei.) Ai vorbit cu mama ? (Lui Arjoca care s-a ridicat for-năind.) Nu sări, bunicule. Mama nu mi-a spus nimic. Și cum o știu și o știu și dum-neata, nu va spune nimic, chiar de-ar fi să i se zdrebească inima. S-au găsit ei însă alții.

AARON : Cîinii. Repede să sfîșie.

TIBI (care și-a strîns caseta cu culorile) : Cîinii. Cîinii și tinerii iubesc adevărul. Ade-vărul doare, sfîșie. Dar mai bine sfîșiat de adevăr, decît lîns de minciuni. Urăsc min-ciuna.

JOLI : Tibi ăsta-i nebun.

ARJOCA (cu spatele la Joli, tinerilor) : As-cultă-mă aici, Petruț. Și tu, Tibi, Elsa, și tu. Sînteți destul de mari, dar tot copii. Să nu uitați asta. Și ce se petrece între Marica și Pavel, îi privește pe ei. Problema s-a in-chis. Își vede fiecare de-ale lui.

PETRUT : Bunicule, eu nu plec. Nu mai plec.

ARJOCA : Te faci tu mai bun (Cu un gest lui Aaron.) Hai, Aaron, să vedem și noi cei acolo sus. Și Pavel, știe-l ciorile. La anii lui și i s-a făcut să zburde. (Au ieșit.)

TIBI (iese și el cu bătrînii) : Geaba, buni-cule. Mai bine să plîvim cu mama straturile de salată. Fîndcă salata are vitamine, fier și mult, foarte mult adevăr. (A ieșit.)

JOLI (Liviei) : Cumnatu-țau ăsta e sonat rău. (În mîna cu rochiile.) Stai în cameră cu Elsa, nu ? Hai să le încerci. (Elsei, care cu eucsacul în mînă, urcă pe scara interioară.) Încă puțin și ai să-mi ceri și tu un model de rochie — rochia ta de mireasă... Vai, mi-resele ! Să fii mireasă, ce-mi place ! Hai și tu, Iulia, că dacă s-au pornit nunțile, poate ne prind în serie și pe noi. Hai să le încere-ți. (Le face loc să urce, apoi, de sus, Liviei.) Nu vii ? (Lui Petruț.) Pe toți v-a dat peste cap escapada lui taică-țau. Dar mie-mi place. Amorul, misterul, moartea mea. (A dispărut în sus.)

LIVIA (o petrece cu ochii, apoi lui Petruț) : Petruț, poate că-i o simplă întîmplare. Pe loc nu i-am dat atenție, dar acuma...

PETRUT : Ceva cu tata ?

LIVIA : Cu el. Eram la cafea. Numai noi doi. Vorbeam de una, de alta și eu, nu știu de la ce m-am pornit, îl întreb dacă a fost de fața la accidentalul tău. „Accidentalul tatălui tău”, a scos el ca un urlet... Și pe loc, nici nu știu cînd a ieșit. I-am auzit mașina por-nind și restul... Restul îl știu. Adică nu-l știu și nu-l știe nimeni. Ciudat fel de oameni mai sînteți. (Brusc.) Nu cumva, Petruț, ai de gînd și tu ? Să te ascunzi, adică...

PETRUT : Nu am ce ascunde.

LIVIA : Astăzi nu. Dar mai încolo...

PETRUT : Niciodată.

LIVIA : Ai spus niciodată. Jură. Nu juri. Vrei să spui că-i de ajuns cuvîntul tău. Atunci repetă că n-ai să-mi ascunzi nimic niciodată. Spune : „Niciodată” !

PETRUT : Niciodată.

LIVIA : Minți. Da. Minți. Fîndcă ți-a venit ușor. Prea ușor. Nici n-ai clipit și gata cu răspunsul... Cum spui că n-ai să-mi ascunzi nimic, cînd acuma, astăzi ?! Minți. Ești un mincinos.

PETRUT : Livia, nici în glumă nu permit !

LIVIA : Dar spui că mă iubești.

PETRUT : Nu spun.

LIVIA : Nici nu spui ! Adică trebuie să știu singură.

PETRUT : Da, trebuie.

LIVIA : Ce să știu ? Că mă iubești... Mă iubești, te iubesc, ne iubim, am să te iubesc. Mereu. Totdeauna. Vorbe. Vorbe ca bună dimineata. Sara bună. Mulțumim dumnea-voastră. Bate vîntul în seara asta. Da, din-spre Moniom bate, că aduce amiros de floare dinspre pădurile lor de tei. Vorbe. (Pe alt ton.) Mă iubești ? Ai prilejul să-mi dovedești. Și nu-ți cer dovezi prin foc. Să intri în foc sau să-ți dai moartea.

PETRUT : Livia, în viață sînt lucruri cu care nu se glumește.

LIVIA : Atunci spune-mi pentru ce rămii ? Pentru cine ? Cine ți-a cerut ? Cînd eu, de cum ne-au ieșit pașapoartele, nici că am mai închis ochii. Ca să te am mereu înaintea. Pi-cam de somn și încă te păstram sub pleoape. Cu chipul tău adormeam. Cu tine în ochi mă deșteptam. Erai în mine. Și cum se putea altfel ! Cum să mă despart, cînd știam cît te-ai zbu-ciumat și te-ai zbatut ca să mă iei cu tine, pe bursa ta !

PETRUT : Profesorul a fost binevoitor.

LIVIA : Nu-i adevărat. Știu cînd i-ai telefonat că bursa ajunge pentru amindoi și că fără mine nu pleci.

PETRUT : Poate să-i fi spus.

LIVIA : Și după tot ce-ai făcut, vii acuma... Nu, nu. A intervenit ceva. Și-apoi cum să rămîn aici, cînd sînt plecată ! Și drumurile care ne așteaptă, le-am și străbătut. Pentru tine, ca să-ți spun dinainte. De trei ori. De treizeci de ori le-am călătorit și am făcut în gînd tot drumul. Dus și întors. Și acuma, tu !

Dacă aş crede în farmece şi mi-aş spune aşa, că ţi-a făcut cineva să rămii şi să nu mai pleci... Pentru cine? Pentru ce?

PETRUȚ: Ştii.

LIVIA: Nu. Ca tatăl tău are nişte necazuri în secţie... Ca şi cum e prima oară.

PETRUȚ: Nu-i vorba de ce se întâmplă cu tata numai acolo, ci şi aici în casă. Nu pot să-i las aşa. Nici pe el, nici pe mama.

LIVIA: Dar ce? N-am mamă şi eu? Şi-i singură şi nu-i fericită. Dar eu vreau să fiu fericită...

PETRUȚ: Şi eu.

LIVIA: Şi să-mi trăiesc viaţa, aşa cum o înţeleg şi nu cum mi-i impusă dinafară. Mama nu mai e la prima tinereţe şi o las acolo la institut cu studenţii şi formulele ei. Ai fost de faţă şi ai auzit: „Cu bine, mamă”. — „Cu bine şi drum bun”, ne-a dorit şi ea. Şi dacă-l mai aveam în viaţă pe tata. (S-a oprit.) Vorbesc, vorbesc, dar în gol îţi vorbesc. Mama, tatăl tău, ai tăi. Părinţii tăi. Dar să fii avut o mică de părinţi şi pentru un singur cuvânt de al tău...!

PETRUȚ: Livia, să nu crezi că mi-e uşor. Ai văzut-o jos în grădină pe mama. Dacă s-ar plinge, dacă ar spune ceva. Tace. Toată vremea tace. Mi-e teamă.

LIVIA: Însămnă că eşti bun botărit.

PETRUȚ: Da, Livia.

LIVIA: Dacă i-aş vorbi eu? Îmi dai voie?

PETRUȚ: Nu.

LIVIA: Am înţeles. Înţeleg. Ți se oferă prilejul să vezi locuri şi să te întâlneşti cu oameni cu care puteai schimba gânduri, idei... Şi pentru un cercetător de formaţia şi cu posibilităţile tale, a lucra în laboratoare cu o aparatură şi un instrumentar unic era mai mult decât îndrăzneai să visezi. Dar ai găsit în tine puterea să renunţi. Foarte bine. Numai că eu nu am puterea, nu am formaţia ta... Acuma nu-i vorba dacă pleci sau rămii, ci de viaţa noastră e vorba. De noi doi. Dacă sintem unul pentru celălalt şi dacă mai are vreun rost să mergem mai departe...!

PETRUȚ: Şi tu? Tu ce răspuns ți-ai dat?

LIVIA: Nu am încă nici un răspuns... Dar simt cum mi se strecoară în inimă o îndoială. (Brusc.) Trebuie să vorbesc cu mama ta.

PETRUȚ: Nu.

LIVIA: Ba da. Nu te teme. Nu despre noi şi nici despre ce crezi. Doar aşa, despre femei. Despre femei şi bărbaţi. Femei şi copii... Despre oameni şi drumul lor în viaţă, rostul lor, poate. (Trece înspre ieşire.) JOLI (care cobora urmată de Elsa şi precedată de Iulia, tustrele cu rochiile schimbate.) Livia, dacă am văzut şi-am văzut că nu vii, le-am rugat pe ele... (Înspre rochiile fetelor.) Poftim, alege. Pentru cununie şi o rochie de drum, că nu o să plecaţi doar aşa...

LIVIA: Nu mai plecăm. Nu. Şi nici de cununie nu mai e vorba.

JOLI: Cum? Serios? Petruţ, de ce taci? Fetelor, să ştiţi că aşa e. Spunea mama că

pină la urmă nu se face. Şi eu, care m-am pregătit cu două rochiile, jîmbirlii, grozave. Una pentru cununie şi una de seară, pentru masă. Şi pe cap cu o voaleţă şi o pană de struţ. Vă mîncam pe toate. Ca o franţuzoaică, ce mai! Să-i spun mamei. (Înainte de a ieşi.) Rochiile le lăsaţi sus la Elsa. (Acesteia.) Vai Elsa, cum îţi stă! Ca turnată. Nici că ți-ar trebui alt model. Dar poate că nici nunta ta nu se mai face. Da, da. Nu se mai face. Că altfel nu plecai în excursie singură, fără Viorel. (Liviei.) Aşa-s, Livia, cu toţi...că-i ştiu eu: „Mu-mu-mu” şi „ni-ni-ni”. Pină, mă înţelegi. Şi după aceea: Care eşti dumneata, nu te cunosc. Îi ştiu eu, îi ştiu. (A ieşit.)

ELSA: Acuma umple tot oraşul. (Liviei.) Nu-i adevărat ce i-ai spus.

LIVIA: Ba da. Adică mai exact am să-ţi pot răspunde mai tirziu. (Lui Petruţ.) În timpul asta poate să-i scrii profesorului că nu pleci şi să numească pe un altul... (Îl priveşte cum trece în camera sa şi cu o privire surizătoare fetelor, iese prin uşa din fund.)

IULIA (pusă pe tragedie): A fost. A fost şi nu mai e. (Gata să urce pe scara interioară.) Cu tine, Elsa, cum s-a întimplat? (La tăcerea Elsei.) Joli vorbeşte ce-i vine la gură, dar nici să pleci de una singură, cînd eşti ca şi logodită. N-ai urcat pe Semenice c-a fost Viorel după tine cu maşina. Ai făcut Retezatul?

ELSA: Valea Cernei. Am înotat acolo în baraj.

IULIA: Ai vrut să fii singură. În adineul tău te simţai neliniştită şi ai vrut să te verifici. Să ştii dacă-ţi lipseşte sau nu. Ciudat. Nu ştim nimic, nici ce vrem, nici încotro mergem... Şi-i deajuns să se mişte o frunză, ca să ne schimbe toată viaţa. (Către uşa lui George Clain care a intrat cu un sfios „Bună ziua”) Domnu' Clain. Domnu' George Clain. GEORGE (cu un zîmbet): Bună, Iulia, Rună Elsa. (Elsi.) Am venit cu o tata şi cu Viorel. (Se corectează.) Cu Domnu' Viorel Pruncu. Au rămas în urmă. (Se retrage la o măsută sub scara interioară.)

IULIA: Sint bucuroasă. Pentru tine. Viorel e un tip. Şi ce interesant. Nu l-ai crede inginer. Cu barba lui parcă-i un artist. Şi bine pus întotdeauna. Nu ca alţii de parcă şi-au azvîrlit pe spate hainele cu furca.

GEORGE (din colţul său unde, cu servieta la picioare, şi-a desfăşurat pe măsută nişte rotiţe şi tot cuprinsul unui ceas de mînă.) Asta cu furca şi hainele, aproape de mine?

IULIA: Vai, cum puteţi spune! (Ruşinată, priveşte spre scara interioară, ca spre singura salvare. Intrarea lui Viorel Pruncu a reţinut-o, pentru o clipă, sus pe scară. A dispărut.)

GEORGE (în arcadă cu o lupă de optician, Elsei, înspre cesuleţul pe care-l demontase.) Un coleg de la cercetare. Răminea mereu în urmă.

VIOREL (cu un hohot de ris): Cine? Ceasul

sau culegol? Pe dracu! E ceasul tău, Gică. Din timiditate. Fiindcă ți-e teamă să-i privești pe ceilalți în față și nu știi ce să faci cu minile, îți strici ceasul. (O privește pe Elsa, admirativ.) Colosal! Formidabil! Ți-a priit. Scurtă vacanță, dar cu efect. (Se pleacă și-i sărută minile, apoi șoptit.) Ce dor mi-a fost de tine... (O rostește.) Arăți colosal, Elsa, parol. Și ce rochie frumoasă. Îmi place mult.

ELSA: E a lui Joli. Am încercat-o numai. VIOREL: Să-ți faci una la fel. Sau pe aproape. Mor după femeile bine îmbrăcate. Înseamnă că se respectă. Îmi plac oamenii care se respectă. (Izbucnește în ris.) Ce grav și doctoral, nu? Nu mi-e în obicei. (Alt hohot de ris.)

ELSA (puțin nervoasă): Aștept să-mi spui ce-a fost acolo, la voi. Ce-i cu tata?

VIOREL: Nu cum v-a ajuns la ureche, dar nici bine. Mă tem că bătrînul va trebui să iasă pe tușă.

ELSA: Cum asta să iasă pe tușă?!

VIOREL: Arc anii de pensie. Nu? În definitiv, cei trebuie aiureala și...?!

GEORGE (de la locul său): Și pe cine să-l lase în loc? Desigur pe dumneata, care-i ești adjunct.

VIOREL (cu zîmbetul pe care-l știm): Adjunct de secție e și Sergiu. Sergiu Berbece. ELSA (cu furie): A arătat. S-a văzut ce poate. Pe el l-a lăsat tata simbătă. Într-o zi și jumătate, și-a dat totul peste cap.

VIOREL: Tu ai spus-o. Tu, Elsa. (Pe alt ton.) Asta micu', Berbece... Sergiu Berbece cunoaște secția și-i bun tehnolog. Ca vioara doua. da. Dar nu să conducă.

GEORGE: Și pe cine vezi dumneata vioara întâia?

VIOREL (Elsei, de parcă George nici n-ar fi existat): Vezi tatăl tău, sprîncenatul, ca un lup de mare, așa conduce secția... Precis, fără teamă, fără șovăire. La el nu se discută. (S-a întors înspre George Clain.) M-ai întrebant, George Clain, dacă pe mine mă vād vioara întâia? Ce pot să-ți răspund. Anii îi am. Adevărat că pe aici la voi, nu ciobănesc de mult. Dar cu transferul, fac șase ani de siderurgie. (Cu zîmbetul lui.) Nu știi, Elsa, dacă mă înțelegi... Se cheamă că secția tot în familie rămîne. Ha-ha-ha! Și rău nu mi-ar sta. (Mîngîind-o pe pâr.) Ce pâr frumos ai. Ca o mătase... Soțul tău, Elsa, va fi cineva. Pentru tine, ca să știi. (Se înclină, cu un zîmbet lui Pavel care intrase grăbit prin fund.)

PAVEL (Elsei, în trecere): Unde-i Petruț? La el? (Fără a-i aștepta răspunsul, a trecut în dreapta): Eu sînt, tată. Am o vorbă cu tine. (A tras ușa.)

VIOREL (N-aș vrea să fiu în pielea lui Petruț. A fost simbătă în secție la Berbece și i-a vorbit de o metodă a lui. Zevzecu' de Berbece, după ureche, fără nici un grafic, și-a pus să elaboreze o șarjă aliată. (Din dreapta se aud glasurile lui Pavel și al lui Petruț.) Șeful nu iartă. (Cu un gest.) Sînt

cu mașina. Hai la o plimbare. Pînă se liniștesc. (Folosindu-se de prilejul că din fund intră înlănțuite, parcă cu brațele, una în jurul taliei celeilalte, Livia și Marica, a atras-o pe Elsa în verandă.)

LIVIA (se întoarce înspre Marica și privind-o lung): Dacă ai știi cum m-ai liniștit! Îmi treceau prin cap o mie de gînduri. Și acum, cu un cuvînt, un singur cuvînt... Îmi dai voie să te sărut. (Și, aruncîndu-se de gîtul Maricăi, o sărută lung, lung. Apoi, în dreptul oglinzii, aranjîndu-și o meșă.) Sînt frumoasă, nu? Nu-i așa că sînt frumoasă? Petruț îmi spune că sînt cea mai frumoasă. Dar el e așa de bun. E bun și mă iubește. Știu. Și eu îl iubesc și vreau să-l fac fericit. Vreau ca în fiecare dimineață, cînd s-o trezi, să mă găsească și mai frumoasă și să mă iubească mai mult, mereu mai mult.

MARICA: Oh, copilule... Ce copilă ești. Livia!

LIVIA: Mama n-a fost fericită cu tata, știu. Niciodată nu-mi vorbește de el, și, cînd o întreb, trece la altele. Nu l-a iubit.

MARICA: Poate că l-a iubit. Dar ca și celelalte ale omului, iubirea moare și ea cu timpul. Dacă unul din doi nu a avut grijă să o ucidă chiar dintr-un început.

LIVIA: Și crezi că tata...? Că i-a ucis dragostea. Nu-mi răspunzi. Nici mama nu mi-a răspuns. Înseamnă că așa este. Nu știu nimic despre ei. Mai ales de tata. Spune-mi ceva despre el. Trebuie să știu. E tatăl meu... Nu te supără, știu că ai și așa destule griji cu unchiul Pavel și drumurile lui, dar mă simt ca o fiică și dumneata Marică, îmi ești ca o mamă... Îmi dai voie, îmi îngădui să-ți spun mamă?

MARICA: Spune-mi Marică, ca și pînă acum.

LIVIA: Dar ești mama lui Petruț, ca și mama mea.

MARICA: Și da și nu. Cînd ți-o fi bine, ai să-mi spui mamă. Dar la greu, la primul vostru necaz, dinții împotriva mea ai să te întorci ca să tuni și să fulgeri. (Rîde de propriile sale cuvinte. Rîde și Livia și abia izbucnesc amîndouă în ris.)

TIBI (din verandă): Mama a ris, nu? (A venit în scenă.) Rîzi, mămiciule, rîzi. (Liviei.) Livia, dacă numai pentru atîta, că i-ai luminat mamei fața, și încă te adoptam ca soră și cumnată. (Cu paleta pe inimă.) Ai prietenia mea. Prietenia și protecția mea. Împotriva oricui.

MARICA (lui Tibi): E, mă, ce te găsi. (Liviei.) Uite la el, protectorul...

(Cu brațul în jurul taliei Liviei tree în bucătărie.)

JOLI (care venise din verandă odată cu Petruț, agitînd paleta): Vasăzică, cununia tot se face. Înseamnă că și jîmbiriile mele, chibitile, rochițele mele... (N-a mai încheiat vorbirea că a trecut înapoi pe verandă după Tibi.)

PAVEL (vine din camera lui Petruț): M-am lămurit. (Lui Petruț.) Berbece a vrut să aplice ideile băiatului meu. (Cu furie.) Dar

unde dracu' vă treziți? Schimbăm rețetarul, facem oțel pe cont propriu, fiecare cum îi trăznește ?!

PETRUȚ : Nu am schimbat nimic. I-am propus să treacă cu aceeași șarjă la un cuptor mai mare. Atît.

PAVEL : Acest „atît“ e de-a dreptul înconștientă.

PETRUȚ : Tată !

PAVEL : Intervii în procesul tehnic și îndrăznești să mai deschizi gura ?! Ori nu știi rigoarea și asprimea care se cere ?

PETRUȚ : Știu.

PAVEL : Atunci cum de-ai putut ?! Aici, Petruț, e o luptă în care ne punem pielea la bătaie. Zi de zi. Ori tragi și tragi, ori te duci dracului să nu mai încurci locul de pomană... Și acolo unde noi ne jucăm viața, tu cu nătărăuă!.. !

PETRUȚ (moale) : Urma să-i dau rețeta și graficul. Și după aceea, cu acordul vostru, al secției...

PAVEL : Adică al meu. (Iar se înfurie.) Atunci, ce dracu', n-a stat să aștepte ? Ce i-ai suflat la ureche ? Cu ce l-ai încîntat ? Aha ! Să-mi facă o surpriză. Mulțumesc pentru surpriză. Cînd am intrat dimineața în secție și am văzut hala de jos : un coșmar, Hiroșima. Hiroșima la un ceas după bombardament. Și fără asta, și secția parcă e un Sing-Sing. Toată uzina cu ochii pe noi. Parcă am fi niște sălbatici. Și pe undeva, chiar sîntem sălbatici. Altfel, nu am trăi în starea asta de nervi, de surescitare. O continuă enervare. (Lui George Clain, pe care numai ce l-a zărit.) George Clain, nu cumva ? Ba, da, îți vîd la picioare servieta. Și-n servieta dosarul cu sulful. Pariez.

GEORGE (a săltat servieta) : Exact.

PAVEL : Nu mă interesează, ți-am spus. Nu-i pentru secția noastră.

PETRUȚ : Fiîndcă o vezi încremenită, cum este acum și nu în perspectivă.

PAVEL : Să-mi rezolve problemele de astăzi. Pentru asta e plătit. Iar pentru ce o fi mîine...

PETRUȚ : Dar ziua de mîine a și început. O am în dosarele mele : cum să dai oțeluri aliate la cuptoarele tale mari.

PAVEL : Să mă lași în pace. Am destule griji și fără aiurelile tale.

PETRUȚ : Îmi pare rău, tată. Nu sînt aiureli. E teza mea de doctorat.

PAVEL : O fi. Acolo la voi, la Institut, cu cuptorașe să fugi cu ele sub braț. (Îl prinde de piept, ca după o clipă să-i dea drumul și cu glas egal.) Platoul și cuptoarele noastre de 250 de tone nu sînt loc de joacă și nici peluze umbrite pentru reuniuni științifice, cu referate și expuneri pro și contra. Ce vrei tu, nu se poate. Nu s-a auzit. Nu s-a pomenit.

PETRUȚ : Nu ai auzit dumneata. Sau nu ai vrut să auzi. Fiîndcă oțelul pe care-l dai dumneata, l-ar putea face cu oarecare aproximație și un covaci. Orice covaci mai îndeminatec.

PAVEL : Îndrăznești să spui ?!

PETRUȚ : Îmi pare rău că dumneata nu mai îndrăznești. Ai îmbătrînit.

PAVEL : Și-mi spui așa în față, direct !

PETRUȚ : M-ai învățat să fiu cînstit.

PAVEL : Obrăznicia nu-i cînst. (Lui George, cu dosarul în mînă.) Și vrei să-l contrasemnez ? O problemă rezolvată de acu' treizeci de ani. (Agită dosarul.) Locuri comune, date cunoscute.

PETRUȚ : Noul apare ca o scîlpire, dar tot în cadrul vechilor idei.

PAVEL (fil taie) : Am destule scîlpiri acolo la mine în secție și fără prostia asta... (Azvîrle dosarul înspre George și trece la telefon, care sună insistent.)

VIOREL (care venise în prag, lui George, șoptit) : Dă-mi te rog dosarul. Poate să-l conving eu. (Cu dosarul în mînă trece înapoi în verandă de unde-l chema cu privirea Elsa. Și-a strîns și George ce avea și iese petrecut de Petruț.)

PETRUȚ (tatălui său) : Mi-e rușine, tată. E un gest nedemn de dumneata. (Trece la el, cu toate semnele pe care le făcea tatăl său să rămîie.)

PAVEL (care ascultase la telefon din ce în ce mai enervat) : V-am cerut eu ? Nu. Atunci ! Nimic. În niciun fel. Vezi, Rogobete, să te prind numai ! Să mă lăsați în pace. Nu vreau să aud. Nu mai vreau. Nici mort. (A închis telefonul, apoi înspre camera lui Petruț) : Petruț ! (Mai tare.) Petruț, nu auzi ! (Izbind în ușă.) Petruț ! (Petruț a venit în scenă.) De asta nu mi-ai spus... Va să zică eu fac gesturi nedemne, dar tu, care în lipsa mea, nu numai că-l întorci și-l sucești pe Berbec, dar repede să plasezi și jos în hală o pulbere. Asta e demn ?

PETRUȚ : Un praf pentru lingotiere. Reduce suflurile la zero. Sper că ai să-l încerci. Să-l verifici măcar.

PAVEL : Nu verific nimic. Nimic. Nimic, auzi mă ! (Lui Tibi, care la strigătul lui Pavel, a intrat odată cu ceilalți. Cum au venit și Marica cu Livia.) Tibi, pas alergător la Rogobete și cere-i o valiză cu prafuri ale domnului doctor. (Arată înspre Petruț.)

PETRUȚ : Și pînă la urmă tot ai să-l verifici. Din dispoziția conducerii.

PAVEL : Cum ai spus ?!

MARICA : Pavel ! Petruț ! Dar ce-i cu voi ?! Chiar că merită, un praf dracu' să-l ia...

LIVIA (lui Tibi, șoptit) : Ia valiza și fă-o scăpată în Bîrzava. Să se termine. (L-a scos prin fund.)

PAVEL (privește în jur și apoi, izbucnind în ris) : Eh, ce ? Ce este ? Am strigat la el, și ? Nu strica, poate să-l fi atins. E-te-te la ei ! Mama, ca o cloșcă, așa a sărit. Și tu, Livia, nu te speria că nu ți-l mîنینc. Îți mai rămîne și ție. (O mîningie.) Ce spui, Elsa, frumoasă cumnată-ta ? Frumoasă. Și-mi place. Îmi plac tinerii să fie frumoși.

ELSA : Și bătrîniîi întelepți.

PAVEL : Ce ! Vezi că acu'... ! Înteleg mai că-ta, da' tu... !

PAVEL : Mama, da... Continuă, de ce te-ai oprit ?

PAVEL : Ia ! Ia cărați-vă. (Lui Petruț.) Nu, Petruț, cu tine mai am ceva. (Liviei care da să iasă cu Marica.) Apropo, Livia, să nu uit. Cînd a plecat maică-ta la Timișoara, a lăsat uitate în pod două lăzi cu hirtii de la bu-nic-u tău. Uită-te prin ele. Oprește ce crezi și ce nu, să dăm pe foc să nu încurce locul. (O petrece cu ochii, apoi lui Petruț.) Ți-am vorbit așa mai, cum nu trebuie... Îngădu-ic-mi. Sint și eu într-o dîngă. De dimineață toți cu gura pe mine și ai mai venit și tu cu astea...

PETRUȚ : Îmi pare rău, tată, dar „astea“ e munca mea de trei ani.

PAVEL (iar se înfurie) : Tehnica nouă, știu. Deschidere de drumuri, mersul nostru în-a-înte. Multumesc, sint sătul. Tehnica în sine e o calamitate. Mai ales la mine, unde pon-deroa omului e hotărîtoare. Trebuie să răs-punzi, să iei hotărîri. Să intervii în fracții de secundă. Nu-mi zăpăci oamenii să le dai peste cap reflexele, pentru care mi-au tre-buit ani și ani să-i formez. Nici nu ști cită energie umană se cheltuiește în fiecare fir de metal pe care-l dăm.

PETRUȚ : Știu tată. Dar de ce neapărat să ai numai dumneata dreptate ? Nu crezi că s-ar putea să avem dreptate și noi, cu felul nostru de a vedea ? Generația mea se vrea în belșug, în fericire. Nu avem timp să așteptăm. De aceea îndrăznim.

PAVEL : Pentru tine, Petruț, eu sint un bă-trin, un om terminat.

PETRUȚ : Îmi pare rău, tată, dar dumneata te oprești la ce a fost și nu se poate. Nu se poate.

PAVEL : Vasăzică un retrograd, asta am ajuns... Și dacă ai știu, Petruț, cum te-a așteptat retrogradul ăsta ! Și acuma... Să nu te superi, Petruț, dar sint bucuros că pleci. Sint foarte bucuros.

PETRUȚ : Nu plec. Nu mai plec.

PAVEL : Cum ? Ce-ai spus ?

PETRUȚ : Că nu mai plec.

PAVEL : Pentru cercetările tale ?

PETRUȚ : Și pentru ele.

PAVEL : Acuma, du-te, pleacă. Cînd ai să te întorci, să vii la mine sus în secție. Am să-ți dau mină liberă. Între timp vei fi în-vățat și tu să nu te grăbești, și atunci, în scară, din treaptă în treaptă...

PETRUȚ : Nu !

PAVEL : Ba da ! Noi dăm oțel, mă. Sute de mii de tone.

PETRUȚ : Dumneata, tată, spui oțel și în-telegi oțel. Dar nu de oțel e vorba. Nu de oțel. Ci de viața mea. Ori pornesc cu îndrăz-neală și asta de îndată, și viața se desfășoară înaintea mea în mișcare, cu un cîmp de acțiune mereu mai deschis...

PAVEL : Ori ? !

PETRUȚ : Ori trăiesc de pe o zi pe alta și mă afund în mlaștina mediocrității.

PAVEL (cu furie) : Adică eu... (S-a domolit.) Du-te Petruț unde trebuie și cînd te-i în-toarce, vino la mine.

PETRUȚ : Înainte de a mă chema pentru bursă, profesorul mi-a oferit să-i fiu asis-tent. Dar nu pentru asta m-am născut, ca să șterg tabla, pe care o scrie el. L-am refuzat. Înțelege, tată, că nici dumnele nu-ți pot da alt răspuns.

PAVEL : Și atunci !

PETRUȚ : Rămin, Rămin și încerc ce-am spus.

PAVEL : Trebuie să te și primesc.

PETRUȚ : Ai să mă primești.

PAVEL : Din dispoziția conducerii ?

PETRUȚ : Nu. Dar fiindcă altfel nu mai ieși cu obrazul curat.

PAVEL : Nu mai ies cu obrazul curat ? Și mi-o spui așa deschis ? (La tăcerea lui Pe-truț.) Adevărat, nu stau pe roze. Dar așteaptă-mă o zi. O zi, două.

PETRUȚ : Te aștept. (Cum din verandă în-traseră Elsa și Viorel Pruncu, dornici să-i vorbească lui Pavel, Petruț trece înapoi în camera sa.)

PAVEL (Elsei și lui Viorel) : Hai, dați-i dru-mul. Se pare că mă așteaptă încă un logos. Sper că ceva mai scurt decît a găsit Petruț să mă probezească... E vorba de voi doi sau tot cu afurisita asta a mea de secție ? (Lui Viorel.) Am văzut că te-ai trecut pe grafic pentru simbătă după amiază și duminică. Ai șters numele meu și te-ai trecut pe dum-neata... Pentru ce ? Ca să iei asupra ta. Să nu cadă pe mine.

ELSA : Viorel, ai făcut tu asta ?

VIOREL (modest) : Trebuia s-o fac. Cine sint eu ? Un cvasi-necunoscut. Ce puteam pierde ? Niște galoane pe care nu le am. (Lui Pavel.) Și șarja de simbătă am salvat-o. Am trecut-o la confruntare în altă clasă. Rămîne rebutul de ieri. Dar un proces verbal că praful ter-micem a fost ud și se aranjează. Procesul verbal e la mine. Numai să-l semnați.

PAVEL : Nu.

VIOREL : Așa se face, tată. Și chiar așa a fost.

PAVEL : Nu, nu. Și, mă rog, de unde pină unde îmi spui tată ?

ELSA : Tăticule ! Tată, așa găsești să-i răs-punzi ?

PAVEL : Dar cum vrei să-i răspund, cînd n-a intrat bine printre noi și... !

ELSA : Pentru dumneata, tată, ca să nu fi rușinat.

PAVEL : Eu nu pot fi rușinat. Nu. Decît într-un singur fel. Să fac ce mi-a cerut. (Ferm, lui Viorel.) Rebutu-i al nostru, din vina neastră. Da-i ultimul. Urc eu acolo și pun ordine. Ca maimuțele, ca pisoi, așa o să um-blați prin secție. (Lui Ponoran Ion care în-trase băut.) Ce-i cu dumneata ? Ponoran Ion al treilea, tu ești, nu ? Trebuia să fii în schimb... Tu ești băut. Ioane.

PONORAN : Sint. Sint, dom'șef. Că am o fată. O fată ca soarele. Daniela. Opt ceasuri are. O tipesă voinică și frumoasă. Nici stelele

pe cer nu au luciu și nu scipesc ca ochisorii ei.

ELSA : Ai văzut-o ?

PONORAN : Nu, dar așa este. Parcă o și văd în brațele mele. O duc în brațe și urchesc cu ea în lună. Trec pe lângă lună și o recomand : „Daniela”. Trec și pe lângă stele și o recomand și stelelor. Până dincolo de galaxia noastră unde se va întâlni cu zeii din povești. Și zeii din povești vor spune și ei că-i frumoasă. Frumoasă și deșteaptă. Deșteaptă foc. Cum nu se află nici la Paris, nici la Londra și în nici o capitală...

VIOREL : ...asiatică...

PONORAN : ...asiatică, dom' Viorel... Dom' Viorel e popular, se știe. Da-i și miștocar. Mare miștocar.

VIOREL (Elsei) : Cu cine lucrăm, pentru cine ne ucidem...

PONORAN : ...Cu poporul. Cu poporul muncitor, dom' Viorel. (Lui Pavel.) Am venit dom' șef la dumneata, ca să bei un pahar pentru fata mea, pentru Daniela. Că-i o puștoaică ce nu s-a pomenit... În nicio capitală... Asiatică, dom' Viorel. (A scos din buzunar o sticlă și un pahar. Lui Pavel, în vreme ce toarnă în pahar.) Măncă ei acolo ce nu trebuie, cum că te schimbă, îți ia secția. Dar pentru noi, pentru mine, tot dumneata ești șeful. (Cu paharul întins.) Pentru puștoaica mea, pentru fata mea, pentru Daniela...

PAVEL : Pleacă. Acuma să pleci. Să dispari. Piei dinaintea mea! (Elsei, care i se interpusese.) Să pleci și tu. (Lui Viorel.) Și dumneata. Pleacăți.

ARJOCA (care intrase cu puțin mai înainte) : Pavel, omul e-n casa ta. (Îl reîntoarce pe Ponoran care dădea să iasă.) Dă, Ioane, paharul încoace. Și cum spui că o cheamă pe fată? Daniela, da. Apoi crească ea mare și frumoasă și cu inima fierbinte ca tat-său. Așa. (Îi înapoiază paharul gol, îl însoțește până la ușa din fund, pe unde numai ce ieșiseră Elsa și Viorel, și, ca și cum Pavel nici n-ar fi fost de față, deschide ușa dinspre camera lui Petruț și acestuia) : Petruț, teamă mi-e că ai dreptate și trebuie să rămii. După ce am văzut eu acolo, nu poți să pleci. Nu. (Lui Pavel.) Vezi, mă, cum se răzbună? Te întrebi cine? Cine se răzbună? Viața. Nici nu știi când te aruncă deoparte.

PAVEL : Viața mă aruncă deoparte?

ARJOCA : Da, viața... Marică, Marică, unde ești? (Lui Tibi care intrase cu o valiză goală.) Unde-i mama?

(Cum Tibi a dat din umeri, bătrînul trece în bucătărie.)

PAVEL (lui Tibi care căuta un loc pentru valiză.) : Și tu, ce tot umblii eu valiza asta? Ori unde nu mai pleacă frate-tău, pleci tu? (Nu i-a mai așteptat răspunsul și a ieșit.)

TIBI : Poate. Poate să plec și eu.

(Improvizează la chitara electrică, sub privirile admirative ale lui Elsa care a intrat odată cu el.)

IULIA (îi-a prins mina) : Oprește. Oprește și ascultă-mă.

TIBI : Ce vrei? (Se aude o mașină pornind.) Tata! Iar pleacă. Ce-ai vrut?

IULIA : Să plecăm și noi. Ia-mă, Tibi. Scoate-mă de aici. N-am să-ți ies din cuvînt. Am să-ți fiu ca o umbră, ca o roabă. Un sclav fără cuvînt. Ia-mă Tibi. Ție ție ușor. Poți să câștigi oricum. La chitara electrică, cu pictura, sau la vioară. Cu bijuteriile pe care le faci din zgură de furnal, din sticlă... Tu ești dăruit cu toate darurile și eu nu am decît dorința să plec, să văd locuri noi, oameni noi.

TIBI : Și să scrii poezii, mersi. Nimeni nu are nevoie. (Lui Petru Arjoca care a venit din bucătărie și dă să urchesc înspre camera sa.) Bunicule, ai fost la mama, ai vorbit cu ea. Văd că ai convins-o.

ARJOCA : Ce, ce? Ce s-o conving?

TIBI : Să-ți îngăduie să te duci pe unde umblă tata. Pe unde a fost și simbătă și ieri.

ARJOCA : De unde știi?

TIBI : Pe dumneata te cunoaște fiecare. E rușine ca Petru Arjoca să umble din om în om și să întrebe, dar eu... Merg cu Iulia. Excursieri, cine ce are să-i întrebe ce caută. Îi spui mai încolo mamei, să știe și ea... Hai, hai, bunicule, nu te neliști. E vremea tineretului. Tinerii, ei... (Se uită după bunic cum a urcat înspre camera sa, apoi Iuliei care a stat să asculte cum s-a închis ușa în urma bătrînului.) Hai, haide.

(Au ieșit și ei. O pauză în care nu se aude decît un șuier de locomotivă, alt șuier. Răsuflarea de monstru astmatic al gazelor de la furnal și Livia pătrunde palidă, cu chipul descompus.)

LIVIA : Petruț! Oh, Petruț!

PETRUȚ (vine din camera sa. În mînă cu stiloul) : Ce? Ți-a spus bunicul și ție? Trebuie să rămînem, da... Dar ce-i cu tine? Ce este? Ce s-a întîmplat?

LIVIA : Oh, Petruț! Pentru ce trebuia să urchesc acolo în pod ca să mă uit prin hîrtii? Pentru ce?

PETRUȚ : Dar nu înțeleg. Nimic nu înțeleg.

LIVIA : Sintem nenorociți. Pentru totdeauna. PETRUȚ : Ce este? Ce-ai acolo? O scrisoare.

LIVIA : O scrisoare, da. De la bunica. Pentru bunicul. Citește.

PETRUȚ (parcurge scrisoarea) : Tata! Tata și bunicul! Bunicul meu?!

LIVIA : L-au împins spre moarte pe tatăl meu. Pe tata și pe unchiul Alec.

PETRUȚ : E o minciună? Nu-i adevărat. Nu se poate. Nu.

LIVIA : Scrisoarea e din prețuia morții. Muribunzii nu mint. Bunica a spus adevărul. Fiul ei Alec și tatăl meu au fost împinși spre moarte și ucisi de ai tăi... (Smulgîndu-i din mînă scrisoarea, citește.) „Îmi abhoră că lucrezi pentru ucigașii fiului nostru. Că la

vorbești, le întinzi mina“ (Îl privește lung pe Petruț, apoi citind rar.) „Din ura lor pătimasă, neamul Arjoca, tatăl și fiul l-au împins spre sinucidere și moarte pe bunul și blindul nostru ginere, pe Liviu Brebenar, care s-a aruncat...”

PETRUȚ : O mirșăvie ! O minciună. Nu-i adevărat. Ai mei nu-s ucigași.

LIVIA : În schimb, ai mei da.

PETRUȚ : Știu. Au fost vremurile grele care i-au aruncat pe unii împotriva celorlalți. Dar, n-au făcut asta. Nu-i adevărat.

LIVIA : Ba da. Mai ales tatăl tău. Ți-am spus că simbătă la cafea, l-am întrebat dacă a fost de față la moartea tatii.

PETRUȚ : Mi-ai spus.

LIVIA : Nu totul. Nu ți-am spus totul. Și nici cum arăta, cînd l-am întrebat. Era alb de parcă-i fugise tot singele. Și sprincenele credeai că-i taie obrazul în două, așa îi s-au strîns. Chipul lui Cain cînd a fost întrebat unde e Abel, fratele lui. Un chip de ucigaș.

PETRUȚ : Livia, dacă-i adevărat ce spui... Nu, nu. Mai bine îmi dau moartea. Îmi dau moartea. (Se prăbușește pe jilțul de lemn.)

LIVIA (plîngînd în hohote vine și-l prinde de umeri) : Nu. Nu vreau asta. Nu, Petruț, nu !

PETRUȚ (s-a ridicat din jilț și cu privire rătăcită) : Dacă-i adevărat, nu am la ce să trăiesc. Nu mai am la ce.

c o r t i n a

Actul II

Același decor. În scenă Elsa, Livia și Petruț. Elsa cu Livia pe canapea. Petruț burdușește o servietă cu dosare și manuscrise.

ELSA (cu ochii roșii, ca și Livia de altfel) : Îmi pare rău. O să-mi lipsiți. Și tu, Petruț. Aș fi vrut... Visam să fim cu casele vecine și-n fiecare seară să ne povestim ce a fost peste zi. Prostii. La meseria mea, o dată sau la două săptămîni să mă văd pe acasă și să spun : mersi. Lui Viorel i-ar place să fac laborator, dar pentru mine...

PETRUȚ (din locul său) : La ce vorbești. Elsa ? Ți-e teamă să rămii singură ?... Să nu rămînem cu gîndurile noastre...

LIVIA : Petruț !

PETRUȚ : Dacă aș fi sigur de ceva că-i vinovat ! Dar pe cine ? Pe cine să-l scot vinovat ?!

ELSA : Vremurile, Petruț. Vremurile ! Dar cui îi folosește să știe adevărul ? Cui ? Puteți să-mi răspundeți ?! Nu știu. Nu mai știu. Parcă au început toate să plutească, așa ca pe apă, fără de un reazim, fără nimic stabil.

LIVIA : La ce te gîndești ? La cine ?

ELSA : Și la voi și la mine. La fiecare din noi. (Arătînd înspre Joli care a pătruns prin fund.) Și la Joli. Da, și la Joli.

JOLI (din prag) : Auziți ! Auziți și băgați la țest. Și mai ales tu Petruț. Și tu, Livia. (A venit în dreptul lui Petruț.) Te-ai întrebat ce-i cu escapadele lui taică-tău. Gata, știu. Se știe.

ELSA : Nu ne interesează.

JOLI : A fost văzut duminică ieșind de la o doamnă. Hi-hi-hi !

ELSA : Nu te-a întrebat nimeni.

JOLI (Liviei, în continuare) : De la taică-ta. Hi-hi-hi ! Ca să vedeți ce mică-i lumea. Și cum se învîrtește cu schepsis. Cine-i deștept, se învîrtește cu schepsis. Și tanti Lucia și ne-near Pavel. Hi-hi-hi !

ELSA : Isprăvește !

LIVIA : Ce-ai vrut să spui ?

JOLI : Ce-am spus ? A ! Că tanti Lucia și cu taică-său... Și ce-i rău în asta că doi oameni se văd, așa, din cînd în cînd și pe apucate ? Ce mă privești așa. Elsa ? Ați fost vecini, nu ? În aceeași curte.

ELSA : Te-am rugat să taci.
 JOLI : Dar vezi că mie-mi place. Amorul. Dragostea ! Și de o compensație, de puțină dragoste avea nevoie el, tatăl tău, cu ce se petrece acolo la ei în otelărie. Un infern. Aud că va fi scos ca necorespunzător.
 PETRUT (a sărit din nou) : Nu.
 JOLI : Să spunem că va fi numai retrogradat. Nu are nevoie și așa de o destindere, de o deconectare ? Și dragostea... Oh, dragostea ! A fost un film — mi-a povestit mama — grozav. „Dragoste dincolo de moarte“ sau „de mormint“ — nu mai știu. Numai că aici nu-i nici o moarte — adică nici un mort.
 LIVIA : Ba este. Tata. Tatăl meu.
 JOLI : Tatăl tău, da știu. Știam. Dar voiam să aud și de la tine... L-au împins spre moarte — ți-a spus și mama.
 ELSA (lui Joli) : Afară ! Ieși afară ! Acum, pe loc, să ieși.
 PETRUT : Nu, Elsa, nu. (Lui Joli, pe care a readus-o.) Joli, te rog să rămii. Elsa, crezi că-i vom putea alunga pe toți care... Și dacă ar trebui careva alungat, atunci întâi pe mine să mă fi alungat. Nu cred. Nu pot crede. Dar prea se potrivește.
 MARICA (care a venit din bucătărie) : Cine a strigat ? Parcă tu, Elsa ?
 ELSA (la privirea celorlalți) : Nimeni. N-a strigat nimeni. (Cum Marica nu-și ia ochii de la ea.) Tibi ? Nu, n-a venit. Dar vine. Vine el. Marica a trecut înapoi în bucătărie.)
 PETRUT (după ea) : Mamă ! Măicuță ! Mama mea bună și dragă. (A ieșit după ea.)
 JOLI : Nu-mi place. Un bărbat... Un bărbat trebuie să fie tare. (Liviei.) Elsa știe de scrisoare ? I-ai arătat-o ?
 ELSA : Nu știu de nici o scrisoare.
 LIVIA : Nu știu. De o sută, de o mie de ori ai sucit-o și-ai răsucit-o. Pe toate fețele. Credeai că dorm. Am stat cu ochii închiși, dar nu dormeam.
 JOLI (Liviei) : Și-n afară de voi cine mai știe ? Nimeni. Mda, te-a oprit Petruț.
 LIVIA : Petruț, el le-a spus. Eu nu am vrut. Îmi spuneam că devreme ce tot plecăm...
 JOLI : ... Și poate că nici nu vă mai întoarceți... Asta ai vrut să spui, nu ? Da, da. La ce să-mi tulburi apele ? Pe tăcute și discret. Cu discreție. Mare discreție. (Pe alt ton.) Și ce-au spus ? Ce-a spus tată-său ? Și bătrînul ! Mai ales bătrînul.
 ELSA : Mica. N-au spus nimica. Fiindcă la murdării, la infamii nu se răspunde. (Folosind prilejul că a venit Viorel din camera lui Pavel, trece înspre el. Lui Viorel care dă să-și pună haina.) Pleci ?
 VIOREL : Da. Am avut o discuție cu tată. Înțeleg că-i enervat și, dacă vrea așa, îi stau și de paratrăsnit. Dar să-mi fie capul aurit, — așa-i la paratrăsnete, ca să nu se oxideze... I-am cerut să mă numească prim-adjunct. Pe schemă locu-i liber. (Elsei, care, cu el de mină, dă să treacă în camera lui Pavel.) Mă îndoiesc că ai să-l convingi. (Au intrat la Pavel.)

JOLI : Poți să-mi spui cum a pus mina pe el ? Urită nu-i. Dar nici frumoasă cine știe ce. Viorel se potrivea mai bine cu tine. Serios, Livia.
 LIVIA : Cu zimbetul lui de cocotă ! Nu pot să-l sufăr.
 JOLI : Spui așa, da, la o adică... Mie, ce să-ți spun, îmi place și nu m-aș da înapoi... Dar, aproape de scrisoare, n-ai să-mi spui că n-au luat seama.
 LIVIA : Ca și cum nici n-ar fi fost.
 JOLI : Sint tari. Sint tari și știu s-o ia pe coaia. Dar ce-i în inima lor...
 LIVIA (care între timp aranjase dosarele în servietă) : Nu știu. Noi plecăm.
 JOLI : Cum l-ai convins ?
 LIVIA : Petruț. El mi-a cerut. (A închis servietă.) Să-mi fac și eu valiza. (A urecat pe scara interioară. De sus.) Soneria. Vezi că sună careva. (A dispărut.)
 ELSA (care a venit din camera tatălui său, lui Joli) : Merg eu să văd. (Lui Viorel care venise cu ea.) Cine dracu o fi ? Că la noi nu se sună. (Lui Viorel.) Capul sus. Sus capul, Viorel. Și zimbește. Zimbește cum știi tu. (Pe alt ton.) Înțelege și tu că nu se poate. Nu-i timpul potrivit.
 VIOREL : Ba de potrivit era cel mai potrivit. Acuma pentru el sînt omul destinului. Luam toate asupra mea, și bune și rele, și-l scoteam cu obrazul curat.
 ELSA : Iesă el tata și așa.
 VIOREL : Nu știu. Poate. Mă îndoiesc. Oricum, așteptam un cuvînt de la tine. Un cuvînt care n-a venit. Ar trebui să mă supăr.
 ELSA : Nu te superi dintr-atîta.
 VIOREL : Prea ești sigură pe tine. Ai certitudini. Mă crezi legat de mîini și picioare...
 ELSA (veselă) : Și nu-i așa ?
 VIOREL : Certitudinea e amorfă, duce la sat. Pînă la urmă ucide tot ce-i viață. Trebuie un ferment.
 ELSA : Și l-ai găsit ?
 VIOREL : Un ferment care să ne apropie ori să ne despartă. Să ne despartă pentru totdeauna.
 ELSA : De acord cu tine. Și dacă-ți place să-i spui ferment, caută-l... Și cînd ai să-l găsești... Sau poate l-ai și găsit !
 VIOREL (o înfruntă) : Poate.
 ELSA (dă să-i răspundă, dar cum soneria a început să sune prelung, e gata să iasă prin fund, cînd Joli, care încercase tot felul de manevre să-i atragă atenția lui Viorel, s-a așezat pe jîltul de lemn.) : E jîltul bunicului. Nu te așeza.
 JOLI : Și unde vrei să stau ? În brațele tale sau poate ale lui Viorel ? (Acestuia, după ce Elsa, la o nouă chemare a soneriei a ieșit.) Chiar, de ce nu ? Unchiu' i-a spus mamei că numai să-l ochesc pe careva și restul să n-am grijă. Mi-l pune el pe picioare. Așa a spus. Și o face, știu, că-i cineva acolo la minister. (A venit înaintea lui Viorel și acestuia, privind-l în ochi.) La ministerul vostru. Unchiu' îi freacă de gilci pe cei de

pleacă. Pentru pașapoarte, mă înțelegi. Că-lătorii de studii, burse. Toate trimerile în străinătate pe la el trec, că și Petruț — (Înspre Livia, care cobora cu o valiză.) Întreb-o și pe Livia. E fratele tatălui ei și a mamei. Nu are copii, nu are pe nimeni, în afară de noi două.

VIOREL (galant, îi ajută Liviei să ducă valiza): Îmi dați voie. (Și ea și cum ar fi văzut-o pentru întâia oară.) Nu știam. Cu un asemenea unchi, cum aveți dumneavoastră... La cel mai mic semn și oricine v-ar sări înainte. Și eu, domniță. Vreau să știți că sint gata pentru orice. Apelați la mine. În orice loc și-n orice timp.

LIVIA: Ești ultimul om la care aș apela.

VIOREL: Ultimul și tot e o șansă.

LIVIA: Ești plin de lumeneata.

VIOREL: Plin, dar un loc mai e liber. Pentru domnia-ta, domniță. Un semn și vă numesc doamna vieții mele.

LIVIA: Ești un caraghios.

VIOREL: Spre a vă amuza.

LIVIA: Mă plictisești. Înțelege.

VIOREL: Am înțeles să vin mai târziu. Vă aștept la o mică plimbare cu mașina. Să ieșim din atmosfera asta poluată. Te aștept, domniță.

LIVIA (lui Joli, care siderată, urmărește dialogul fără a înțelege mare lucru.): Omul ăsta nu știe de rușine. (Elsi, care a reîntrat palidă și gata să se prăbușească.) Dar ce este? Ce-i Elsa? Ce s-a mai întâmplat? (O sprijină.)

ELSA (cu glasul spart): La mama. La mama, te rog.

VIOREL (după ce Livia și Elsa au ieșit.): Asta ce-o mai fi?

JOLI: Avea în mână o telegramă...

VIOREL: Și pentru o telegramă...?

JOLI: Acuma îmi vorbești și înainte cit a fost Livia, parcă nici nu existam.

VIOREL: Pardon!

JOLI: Și de unchiul eu ți-am vorbit și nu Livia. Dar pe mine nu m-ai chemat să mă iei cu mașina, să mă scoți din atmosfera asta poluată... Vorbeai de un ferment, adică s-o faci geloasă pe Elsa. Chiar. Prea-i cu nasul pe sus. Ar trebui s-o pedepsim. Nu că mă ofer, dar...

VIOREL: Ca ferment. Ha-ha-ha!... În definitiv... (În timp ce Joli se aranjează la oglindă.) Sint eu bun la Dumnezeu, dar trebuie să-l ajut și eu, să-l pun în situație.

JOLI: Și ce va spune Elsa? Adică ce? Între voi nu este nimic. Nimic, vreau să spun, așa... Înțelegi, nu? Unde mergem? La Bocșa că-i aerul curat. Sau la Moniom, în pădurea de tei. Vai, ce-mi plac florile de tei! Florile, moartea mea. (Au ieșit prin fund. N-au închis bine ușa, că din bucătărie a venit Marica, străbate holul și trece direct spre camera lui Pavel. În urma ei Elsa și Livia cu Petruț.)

MARICA (bate în ușă): Pavel. O telegramă. O telegramă pentru tine. (Pavel a venit în ușă, ia telegrama din mână Maricăi, o

citește.) De la cine? (Pavel tace.) E ceva de rău?

PAVEL: Nu. (E gata să mai adauge ceva, dar luind seama la Petruț și Livia, amindoi tineri, amindoi frumoși și cu un zîmbet care îi prinde ca într-o aură.) Nu. (Și motolind telegrama o bagă în buzunar.)

ELSA: De ce nu-i spui, tată, de la cine este? (Maricăi.) Mi-a fost teamă. Din totdeauna mi-e teamă de telegrame. De aceea am desăcut-o. E de la Lucia Jămănar și-i telegrafiază că s-a gândit mult și că... (Citind din memorie.) „Nu are rost să-i mai ascundem. Adevărul e leac.”

PAVEL: Mda. Adevărul e leac. Așa-mi scrie. Și ce vrei? Ce vreți să știți?

MARICA: Nimica. Sintem bucuroși că nu-s vești rele. Atita.

ELSA: Doctor Lucia Jămănar ar putea fi mai discretă cu mesagiile ei.

MARICA: Elsa!

ELSA (continuă): Că și așa destul se vorbește în tot orașul...

PAVEL: Spune. Spune mai departe.

ELSA: Ai fost văzut duminică ieșind de la ea.

MARICA: Și ce? Nu are voie? Copii, sintem cu tata de 27 de ani. Și-n vremea asta am trecut și bune și rele. Dar casa a fost casă și cinstea cinstite. În toată vremea. Și așa e și astăzi. Ca să știți.

ELSA: Oh, mamă, mamă, cum poți fi așa de oarbă. (Și, podidind-o plînsul, abia își găsește drumul pînă la bucătărie.)

MARICA: Elsa! Ar trebui să-ți fie rușine. Pentru copii ei, mama și oarbă, încă mai vede. (Pe alt ton.) Pavel, ai vrut să-mi spui ceva.

PAVEL: Am vrut. Mda. (Lui Petruț, care trecuse pe scara interioară.) Rămii. Rămii, Petruț. Ți-am spus să rămii. (Dar fără de un cuvînt, Petruț a dispărut în sus. Maricăi.) Să-l trimiți la mine, te rog. Trebuie să schimbăm citeva vorbe, noi între noi. Numai noi doi. (Dar nu mai apucă să treacă în camera sa că a revenit Petruț.)

PETRUȚ (cu un dosar pe care-l introduce în servieta sa și așa plînd): Livia, dacă vrei să urci la bunicul să-ți iei rămas bun și tu. Te rog mult. (Cum Livia nu face nici un gest, nici o mișcare.) Atunci să-ți iei rămas bun de la mama și de la Elsa. (În vreme ce Livia, fără de un cuvînt, de mină cu Marica, trece înspre bucătărie, lui Pavel.) Tată, eu am să plec. Plec cu Livia. Gîndeam că o zi, două să mai stau. Dar vezi că-i mai mai bine așa. Înțelegi și dumneata.

PAVEL (dur): Înțeleg.

ARJOCA (care cobora pe scara interioară, căleind apăsător, treaptă cu treaptă): Ce ai de înțeles, Pavel? A venit și la mine. Că-i gata să plece. (Lui Petruț.) Cine ți-a îngăduit?

PAVEL: Și ce-i, tată, dacă pleacă? Se mai coace și el. Învăță ce are de învățat și se întoarce. Tot la noi se întoarce.

ARJOCA: Nu. În coastă cu muierca asta, așa cum gîndește ea acum, nu se mai întoarce. (S-a tras în jilț.) Înțelege, Pavel, că ne-

norocirea cea mare nu mi-i că pleacă. Dar cu cine pleacă. E fata lui Liviu Brebenar. Liviu Brebenar în picioare.

PETRUȚ : Ei, bunicule, dacă o luăm iar de acolo... (A trecut în bucătărie și el.)

ARJOCA (înspre servieta de pe masă) : I-ai văzut servieta. Burdușită de dosare și grafice și însemnări cu trimeteri și notări pe margine. Le-a adunat toate ca să le vindă. Să le vindă acolo. E zestrea cu care vrea să plece. E de vinzare. Și vinzarea cere vinzare. Pavel, Livia îl duce pe fiul tău înspre pieire și moarte, și nu vreau. Nu. Trebuie să-i vorbești, să-i spui deschis. Să știe și cine i-a fost tatăl și cine e ea. Îi spui ? Sau, de nu, îi spun eu.

PAVEL : Nu. Să nu faci asta, nu. Bieții copii, mi-e milă. Se știu curați, fără de o pată. Și dintr-o dată aduc între ei umbra ticălosului ăla de Brebenar. Nu. Nu pot. Nu am voie. Tu nu știi ce înseamnă Livia pentru el.

ARJOCA : Poate că știu.

PAVEL : Cu capul, tată. Cu capul, cu mintea, nu cu inima. Gîndește-te însă la inima lui, inimă înflăcărată. Inimă ne bună de om tinăr.

ARJOCA : Și eu ? Eu n-am inimă ? Ori vrei să spui că-i mult de cînd n-a bătut ne bună... Trebuie, Pavel.

PAVEL : Ar fi ca și cum i-ai da moartea.

ARJOCA : Poate-i așa cum spui tu, dar alt leac să-l întorc înspre viață, nu vîd. Și dacă drumul către viață îi cere să treacă prin încercarea morții, cu întinericul și durerea ei, atunci așa va trebui să facem și noi.

PAVEL : Și dacă greșești ! Dacă Livia — în afară că-i fata lui Brebenar — e fără de vină și o năpăstuiești ?

ARJOCA : Atunci pe mine cadă răspunderea și năpasta și rușinea de moarte cu care am rușinat un om nevinovat. (Se ridică de pe jîlt și trecînd înspre fund, stînga, deschide ușa.) Veniți, intrați. Vin și dumneata, Livia. (Lui Petruț, arătînd jîltul.) S-ar fi cuvenit, Petruț, să stai în jîlt fîndcă hotărîrea cea mare, tu o iei. (Cum Petruț a rămas deoparte cu brațul în jurul Liviei, trece el în jîlt.) Mda. Noi, ca să ne vină gîndurile bune... Îi spuneam scaunul dreptății. L-a cioplit din bardă un meșter din neamul nostru.

PAVEL : Te ascultăm. Cu supunere te ascultăm, tată.

ARJOCA : Te-aș fi vrut mai puțin supus și mai mult pornit să mă ascuți. (Izbucînd.) Nu există. Nu există vorbe să ascundă adevărul. (Lui Petruț.) Și adevărul e că precum ieri m-am bucurat că pleci să te luminezi și să deschizi ochii pe lumea largă, tot așa îți spun astăzi : Acuma nu poți să pleci. Nu ai voie !

PETRUȚ : Nu de plăcere plec. Nu. Și fiindcă vorbești de adevăr, trebuie să înțelegi că eu jumătăți de răspunsuri, cu jumătate de adevăr nu pot trăi. Nu pot. Nu pot trăi cu jumătate de adevăr. Și plecarea noastră, într-un fel nici nu-i plecare. E o sinucidere.

Sintem niște sinucași care în loc de prăpastie se aruncă în abisul, în marea, în ostila singurătate fără de întoarcere a stră-nătății.

MARICA : Petruț, copilul meu. Oh, Petruț ! PAVEL : Isprăvește, Marică, cu prostiile. Și tu, Petruț, dacă-i să pleci, pleacă. Și fără vorbe.

ARJOCA : Pleacă. Și fără vorbe...

PAVEL (gata să cedeze) : Tată sint, nu ? Ce pot face ? Să lupt împotriva copilului meu ? Dacă drumul ăsta îl crede că-i viața lui.

ARJOCA : Ce-i aia, crede el ? Și de unde gîndul ăsta că drumul lui e unul și al nostru-i altul ! Vezi, tu, Pavel, acumă nu-i vorba de Petruț, și nici dacă se duce dîncolo să-și clădească viața printre ăia. Și nu-i vorba nici de mine sau de tine. Acumă-i vorba de adevăr și minciună. Viața pe care am trăit-o, în minciună am trăit-o ? Spune. Hai, spune !

PAVEL : Cum pot spune ?

ARJOCA : În minciună ne-am trăit noi viața ? Ori în adevăr. Răspunde.

PAVEL : În adevăr, tată.

ARJOCA : Atunci cum îi îngădui fiului tău să surce viața ta și a tatălui tău ? ! Și să arunce ocară și rușine pe tot ce-am făcut și gîndit !

PAVEL : Nu te înțeleg, tată.

ARJOCA : Înțelegi tu. Înțelegi bine. Dar n-am să îngădui. Nu-i de atita că nu voiesc să-mi rușineze viața și anii cîți i-am trăit. Dar nici pe tovarășii cu care am umblat prin viață și aducerea lor aminte n-am să-i rușinez. Nu au trăit ei și au ostenit pentru aceea ca un tîrîngău cu caș la gură... (Se înalță din jîlt.) Și dacă trebuie.... !

PAVEL : Nu, tată ! (Lui Petruț și Liviei.) : Ce fac cu voi, mă ! Eh, tu, Livia, mindră să fii cît ține el Petruț la tine, dacă și dragostea ce o poartă el bunicului său...

ARJOCA : Fără. Nu-mi trebuie.

PAVEL : Știu, tată. (Lui Petruț.) Am și așa destule necazuri la mine în secție. Dar sint gata să încerc la unul din cuptoarele mele mari o șarjă de oțel aliat după metoda ta.

PETRUȚ : Știu pentru ce. Ca să rămîn. Dar nu rămîn.

PAVEL : Ieri te-ai rugat de mine.

PETRUȚ : Ieri lumea avea altă așezare.

ARJOCA : Și azi ? Azi ți-a spus ea, că de ce să nu încerci metoda ta asta dîncolo, că ai să fii și bine plătit pentru ea.

PETRUȚ : Să spunem că-i așa. Că mult te-au plătit pe dumneata sau pe tata pentru ce-ai făcut. (Tatălui său.) Ca să te scoată acumă necorespunzător.

PAVEL : Nu mă scoate nimeni. Sau dacă ai auzit tu ceva...

ELSA : A auzit pe dracu.

PAVEL : Ba șaptele umblă. Unele mi-au ajuns la ureche și mie.

MARICA : De cînd stai să ascuți șaptele ce se vorbesc ?

PAVEL : Nu le ascult. Vin ele singure. Simt așa prin aer ca o prezență, ca un vîl, ca o țesătură.

ARJOCA : Poate ca un lîntoliu — un giulgiu, mă.

PAVEL : Întocmai cum spui. Un giulgiu, tată.

ARJOCA : Înseamnă că au dreptate. Fiindcă putregaiul și moartea din noi începe. Din noi și nu din afară.

PAVEL : Atunci cu adevărat...

ELSA : Nu, tată.

MARICA : Nu-l întrerupe pe tatăl tău. Spune, Pavel.

PAVEL : Spun că nu sînt ce trebuie să fie un șef.

MARICA : Să-ți fie rușine, Pavel, dacă crezi că așa ai să-l oprești lîngă tine.

PAVEL : Nu spun cu niciun gînd. Într-un fel am rămas în urmă. Ori, mai știi, poate niciodată nu am stat în frunte.

ELSA : Știu de unde, din ce-ți veni. Fiindcă ți-a spus Livia că pe tatăl ei și pe Alec...

LIVIA (izbucind) : Unchiul Alec și tata au stat cu un cap înaintea voastră. Și de aceea.

PETRUȚ : Nu-i adevărat.

LIVIA : Ba da. Teama, ura lor împotriva a tot ce-i nou, împotriva științei. Și dacă ieri, aici în casă și a fost în stare să-i arunce stadiul lui George Clain, dară pe atunci tatei care-i venea înainte cu idei noi, îndrăznește...!

PETRUȚ : Nu. Nu ! (Celor de față.) E o minciună și o murdărie ca tot ce i-a turnat mama lui Joli. (Liviei.) Și-a potrivit minciunile pe scrisoarea dementială a bunicii tale.

ARJOCA : Ce fiu bun. Ce strașnic fecior ai Pavel. Și cum are grijă să te apere înaintea nurorii pe care ți-o aduce în casă.

LIVIA : Te-am rugat, Petruț. (Dă să-l scoată.)

PAVEL : Mai stai. Stai puțin, acum te rog eu. Și dumneata, Livia. (Acesteia.) Vreau să știu că dacă în privința priceperii și învățaturii, de mine îți îngădui să spui orice. Fiindcă oricît m-am străduit și am învățat, tot mă simt pe undeva cu goluri, cu improvizatii. Dar tata ! Tata este o enciclopedie. Așa, cum mă auzi. Și nimic din cîte există în lumea noastră, nu-i sînt străine. Chiar dacă nu a auzit de ele și nu le-a citit în vreun manual sau tratat de specialitate.

PETRUȚ : Așa, Livia. Și nu știu cum poți crede că dintr-un complex de inferioritate...!

PAVEL : Tata în complex de inferioritate ! Dar conștient și mîndru de știința și priceperea lui, nu am văzut om. Avea și o vorbă, că sus, acolo la furnal, Dumnezeu, el e. Și ca Dumnezeu așa se simțea și se purta. Caută de-l vezi în zilele de sărbătoare cu pieptul lucind de ordine și distincții.

LIVIA : Hai, Petruț. (Acesteia.) Știam că pînă la urmă nu se putea să nu ajungă și la tinichelele astea ale lor.

ARJOCA : Astea nu-s tinichele. E cînstea, fala noastră. E inimă din inima noastră. Singele nostru. Picuri de singe din ocalele de singe cîte ne-au alergat prin inimă și ne-au infierbîntat. Cu selipiri de lacrimă din lacrimile pe care le-am înghițit fără să le plîngem. Și tu îndrăznești să spui de neamul

nostru care am fost oameni de cînstea... ?!

MARICA : Petruț, dacă tot e vorba să plecați, duceți-vă și nu ne mai amăriți.

PETRUȚ : Îmi pare rău de ce a spus Livia.

Dar ea din supărare și tristețe.

ARJOCA : Tristețea și supărarea pe oamenii de omenie și mai omenoși îi face, iar pe cei de azvîrlă cu noroi...

LIVIA : Vorbe... Cum vorbe au fost toate și cu neamul și singele și lacrimile. Vorbe. Vorbe și minciuni.

PETRUȚ : Bunicul nu minte.

LIVIA : Poate nu. Dar așa l-au purtat și l-au învăluit în vorbe și minciuni, că astăzi singur nu se mai descurcă.

ARJOCA : Să plece. Pleacă. Plecați. (După ce au ieșit.) Pentru un cuvînt ca ăsta, la vremea sa... Cum ?! Nepotul meu, Petruț al meu ! Oh. Doamne, ține-mă și nu-mi întunece mințile că-l ucid. Îl ucid !

PAVEL : Tată !

MARICA : Tată !

PETRUȚ (s-a reîntors și, din prag, după tăcerea care s-a lăsat.) : Nu pot să plec, așa. Nu, fără să-mi iau rămas bun. Și-mi pare rău, bunicule, pentru ce ți-a spus Livia.

ARJOCA : Vasăzică, ție Petruț, pe undeva tot îți pare rău... (Cu un gest îl cheamă înspre el, apoi celorlalți.) Plecați. Plecați cu toții. Lăsați-ne singuri. Să vie și ea. (Lui Petruț.) O aduce careva din ei. Tu, Marică, fă te rog focul în sobă. Nu știi ce am, dar m-a pătruns așa un frig. (Lui Petruț, după ce au ieșit cu toții.) Și așa, îți pare rău pentru bunicul tău... ! Ei, atunci, ascultă-l ! (Înspre servieta din mîna lui Petruț.) Duci acolo străinilor puținul cît îl știi și pentru asta te-a ținut țara la școli și te-a învățat. Cu banii ei te-a ținut, dar nu ca să vinzi mai apoi...

PETRUȚ : Nu vînd nimic. (A lăsat servieta pe masă.) Nu-mi trebuie. Nu iau nimic, las totul. Numai să plec. (Mîină în mîină cu Livia care a reîntreat.) Să plecăm.

ARJOCA : Așa spui acum. Și poate și crezi ce spui. Dar mai incolo, zestrea cu care le-am înzestrat va țîșni, se va cere singură să o aduci la lumină. (Marică, care a aprins focul în sobă.) Mulțumesc, Marică. Îți mulțumesc. (Marica a ieșit.)

PETRUȚ (după o tăcere în care mintea bătrînului aleargă departe) : Zestrea cu care m-ai înzestrat... Te ascult, bunicule.

ARJOCA (parcă a venit de departe) : De mic copil ai urcat cu mine la furnale, și sus pe platoul oțelăriei și-n jos în hale de turnare, că le știai ca nimeni altul. Ca un copil de trupă în cazarmă, așa ai crescut printre oțelari și furnaliști.

PETRUȚ (intervine în visarea bătrînului) : Ca un copil de trupă.

ARJOCA : Și cu lăcătușii, lăcătuș ai fost, și electrician cu electricienii, și cu șamotorii zidar. Și ai rupt praguri la sute de grade și ai detunat vetre și-n camere de fum ai intrat printre cei dinții. Ai dat șarje ca prim-topitor și cu bătrîni ai uns cu gudron maselotele...

PETRUȚ : (Știu pentru ce-mi spui, bunicule. ARJOCA (continuă) : ... iar la mine la caupere, la cald ai intrat să le rezidești, ca să nu pierdem timp. Și la furnal, cînd era să schimb vreo gură de vînt și s-o smulg focului, te găseam printre lăcătuși, cu șapca pe ochi, negru ca și ei, cu gura strînsă și ochii brici, cu toții pachet, ca o haită de lupi ce se aruncă pe pradă...

PETRUȚ : Ca o haită de lupi. Da, bunicule. Am avut ceva de învățat de la dumneata.

ARJOCA : Și învățatura asta, învățătura și priceperea ce am durat-o, ceas de ceas și zi de zi, ani de-a rîndul, vrei să o duci tu acolo la ei ?

PETRUȚ (arată spre Livia) : Bunicule, vreau să fiu fericit. Să fim fericiți.

ARJOCA : Pentru mulți, totul este ținta unde ajung. Numai că de seamă e drumul, viața pe care ai străbătut-o. Ce viață e aceea care vă așteaptă ? O viață de rușine, clădită pe minciună și vînzare. Și cumetrele astea minciuna și vînzarea vă vor însoți pe toate drumurile, pe toate cărările. Pe munți și cîmpii. Pe întinsul apelor se vor urca cu voi pe corăbii și sub pămînt vor coborî și-n ceruri cînd veți sui, vor sui și ele cumetrele, fiindcă vor fi cu voi, în voi. Și acum : du-te ! Duceți-vă, dacă așa vi-e voia.

(Cum Petruț trece să-și ai servieta, bătrînul i-a luat-o înainte și, deschizînd-o, scoate un maldăr de dosare și grafice. Se uită la ele de parcă le-ar cîntări în mîini. În servieta nu mai e nimic.)

LIVIA : Lucrările tale, Petruț.

ARJOCA : Lucrările lui, da. (Și, odată, cînd s-au așteptat mai puțin, deschide porțița sobei și îndeasă în sobă maldărul de hîrtii și grafice. Închide ușița și cu spatele la sobă, ca un zid de netrecut.) Să nu încercați careva !

PETRUȚ : Bunicule ! Lasă-mă. Cum ai putut ?! Să scot ce se mai poate. Dă-mi voie.

ARJOCA : Ferește. Departe de mine, că vezi pumnul ăsta. Atîta mi-a rămas din ce-am fost. Dar să-l ferească cerul pe cine l-oi mirui.

PETRUȚ (printră lacrimi) : Cum ai putut, bunicule ? Cu ce inimă ?

ARJOCA : Cu inima pe care mi-o ști. (Liviei.) Taci. Taci și o vorbă nu ai scos. Îmi făceam socoteala că-mi vei sări în ochi. Ca o pisică sălbatică așa te așteptam să te arunci. Și chiar mă întrebam cit de adînc mi-or intra în obraz să mi-l sfîșie ghiarele tale vopsite. Nu vād să-ți pară rău. De loc nu-ți pare rău.

LIVIA : Nu-mi pare rău.

ARJOCA : Și eu care-mi spuneam că de aceea îl scoți din țară ca să schimbi pe bani ce știe. Cum vezi, mă socoteam viclean ne-voic. Am și găsit cum să-ți smulg masca și să-i dovedesc cine ești.

LIVIA : Înseamnă că iar îi bine.

ARJOCA : (sare în sus) : Afurisita ! De o mie de ori afurisită. (O privește și apoi sieși.) Că frumoasă căutătură are. (Trece înspre Livia și iar pornit.) Mai ușor îmi era dacă-l

trăgeai după tine pentru bani. Atunci, pentru ce ? Pentru ce vrei să pleci ? Nu vă place cu noi, nu stați. Țara-i mare. (Liviei.) Sau țara nu-ți place ?

LIVIA : Mi l-a ucis pe tata.

ARJOCA : Singur s-a ucis. Țara s-a scuturat de el, atîta. Cum te scuturi de un vierme care-ți umblă pe piele. Eram la începuturi. Tocmai ne porneam. Nu ne-a fost ușor și nu am întîlnit numai prieteni. Iar tatăl tău și Alec Jămănar, de moarte ne-au dușmănit. Dacă ieșea pe a lor, Reșița cu furnalele și platoul oțelăriei ar fi fost la pămînt. Ruină și fiare vechi. Un pustiu fără de viață. A trebuit să ne apărăm. Ne-am scuturat de el... Mda. Și-am mers mai departe.

LIVIA : ...Înspre socialism. Socialismul dumneavoastră !

ARJOCA : Al meu, al țării. Eu sînt cu țara. Țara e socialistă, eu sînt socialist. Țara e comunistă, comunist sînt și eu.

LIVIA : Cum s-ar spune, cine se iubește cu mama, ăla mi-e tată.

ARJOCA : Dacă vrei și așa. Numai că pentru o fată nu-i vorbirea cea mai potrivită. Noi sîntem cu țara din veacuri și nu ne-om schimba astăzi.

LIVIA : Nu vă cere nimeni. Dar lăsați-ne pe noi.

ARJOCA : Credeți că-n altă parte e mai bine O fi. Nu am încercat. Dar ce ai tu, Petruț, de împărțit cu ei și ei cu tine ? Noi sîntem de aici din locurile aste. Bune, rele, ale noastre sînt. Numai că eu le văz mai frumoase și mai drepte, și nu de azi, de ieri. (Lui Petruț, care stătea abătut, luînd o mapă din dulap.) Un exemplar de al tău.

PETRUȚ : Bunicule, știam eu că n-ai inima.

ARJOCA : Toată noaptea le-am buchisit. Cu praful tău pentru lingotiere n-am prea înțeles. Dar schimbările pentru furnale cu ridicarea presiunii și acolo la aglomerare e fain. Tare fain. Și pentru cuptoarele lui Pavel cele mari și acolo e strașnic. (În timp ce Petruț foliește dosarul.) E totul cum a fost. N-am scos nimic.

PETRUȚ : Cum a fost, da.

LIVIA (i-a tras dosarul din mîini și smulgînd foile din interior le rupe bucăți bucățele) : S-a dus. S-a dus și ultimul exemplar. Cu praful pentru lingotiere și schimbările de la furnale. Uite și cuptoarele cu oțeluri înalt aliate și rețetarul... (O foaie nu a lăsat-o întregă.)

ARJOCA (care cerea s-o oprească) : Ce faci ?!

PETRUȚ (a dat s-o împiedice, dar degeaba. A rupt bucățele și ultimele foi) : Pentru ce-ai făcut asta ?

LIVIA : Cum pentru ce ? Nu ai înțeles ? Nu înțelegi ?

PETRUȚ : Ce înțeleg e că m-ai furat. M-ai furat de tot ce am gîndit.

LIVIA : Te-am furat și am rămas săraci. Dar de la nimic și încă vom porni din nou, numai că ei, lor chiar că nu a rămas să le lăși nimic.

ARJOCA (la privirea înghețată de moarte a lui Petruț): Stai. Stai Petruț că mai știu un dosar. Era la Pavel. (Trece în camera lui Pavel.)

PETRUȚ (fericit): Da. George Clain l-a citit și i l-am dat tatii.

LIVIA: Geaba de bucuri. L-am strins eu și l-am pus cu celelalte.

PETRUȚ: Atunci, atunci...!

LIVIA: N-a mai rămas nimic. Dar totmai ca să nu le rămână nimic, nimic.

PETRUȚ: De aceea?

LIVIA: De aceea.

PETRUȚ: Și crezi că am să-ți pot ierta?

LIVIA: Ai să-mi ierți.

PETRUȚ: Nu. Nu-ți iert.

LIVIA: Ai să-mi ierți și ai să uiți. Cum uiți de un vis rău. Numai să ne depărtăm de aici. Să plecăm.

PETRUȚ: Să plecăm? Ori crezi că am să mai plec cu tine?

LIVIA: Ai să pleci.

PETRUȚ: Nu.

LIVIA: Ba ai să vii. Vii. Fiindcă nu de bine am făcut-o.

PETRUȚ: Știu. Dar să nu mă crezi orb și că nu-mi dau seama. De atîta ură cită porți în inimă nu-i loc pentru nimeni și mai puțin pentru mine.

LIVIA: Petruț, noi doi sintem unul. Unul singur.

PETRUȚ: Am fost.

LIVIA: Sintem. Și asta cit om fi, pînă la moarte. Și acum, te rog, fără privirea asta de martir. Și dacă este un martir aici de față sint eu. Mi-ai ucis tatăl, mi l-ai ucis pe unchiul Alec, gloria, fala Reșiței... Și acum tu, voi, care vorbiți mereu de dreptate și adevăr, cînd mi-am îngăduit și eu ca în numele adevărului și al dreptății... (La chipul ca de mort al lui Petruț.) Te-ai rupt de mine.

PETRUȚ: Da.

LIVIA: Pentru ai tăi?

PETRUȚ: Pentru nimeni. Pentru mine. Pentru că nu vreau să port pe nimeni în spate. Și mai puțin cadavrul tatălui tău.

LIVIA: Bietul tata. În vîlvătaia aceea de fontă, nici cenușă. Poate o umbră să mai fi rămas. (Ridică de jos bucățelele de hîrtie.) Te socotești lovit, Petruț. Vezi că și pe mine m-am lovit. Dar nu puteam altfel. (Prefiră printre degete bucățelele de hîrtie.) E țarina. Țarina pe care am prefirat-o pe mormîntul tatălui meu. Cu asta am încheiat și nu am să-ți mai amintesc de el niciodată. Îți făgăduiesc.

PETRUȚ (fără a o lua în seamă, lui Petru Arjoca care a reîntrat): Nu este. Nu ai găsit, știam. (Izbucnește în plîns.)

LIVIA: Plîngi cu adevărat? Să nu faci asta, Petruț, Petruț! (Se aruncă la picioarele lui.) Iartă-mă. Te rog să mă ierți. Nu știam. Nu știam ce înseamnă pentru tine. Cere-mi, Petruț. Orice să-mi ceri și ea să știu că m-ai iertat...!

ARJOCA: Spune-i că nu ai să-l tragi de aici dintre noi. Că niciodată nu ai să deschizi vorba de plecare. Numai atît să-i spui.

LIVIA: Nu, nu. Mai bine mă arunc, ca tata, de sus de la furnal în căldarea de fontă.

ARJOCA: De zgură. În oala de zgură.

LIVIA: Nu-i adevărat.

ARJOCA: Ba da. A avut curajul să răspundă pentru ce a făcut și a fugit. A fugit și s-a împiedecat. Dedesupt era oala de zgură. În oala de zgură fetițe. Așa, ca să respectăm adevărul.

LIVIA: Fie și-n zgură. În zgură și ticăloșie. Vîno, Petruț. Plecăm săraci, dar cu fruntea sus. Față în față cu conștiința mea n-am nimic să-mi reproșez.

PETRUȚ: N-ai nimic să-ți reproșezi? Poate nici eu? Plecăm cu fruntea sus... Mai pot eu ține fruntea sus și să-l privesc în ochi pe careva? Cînd m-am rupt de ai mei... Pentru adevăr — așa-mi spuneam. Că nu pot trăi cu jumătăți de adevăr. Pe dracu'! Pentru ce am dat să-mi frîng viața! Pentru un scuipat! Exist cit sint un om. Viața mea se zidește pe demnitatea mea de om. Așa credeam. Și ce-ai făcut din mine! Ce-ai făcut!

LIVIA: Atunci, nu vii?

PETRUȚ: Nu.

LIVIA: E ultimul tău cuvînt?

ARJOCA: La ce-l mai întreb? Neamul nostru, Arjoca, are un singur cuvînt.

LIVIA (după o pauză, în care timp s-a auzit o mașină frînînd brusc, și o portieră izbindu-se): Un singur cuvînt, am auzit... (Lui Petru Arjoca.) În zgură spui că s-a aruncat tata? În oala de zgură? Ei bine, în zgură și mlaștină să mă arunc și eu. Și asta să-mi fie pedeapsa pentru tot ce-am gîndit și am visat. (Intrarea lui Joli i-a oprit zvicnetul de plîns.)

JOLI: Am trecut să fiți voi cei dintii care... (Liviei.) Domnul inginer Pruncu. Viorel Pruncu. Hi-hi-hi!

LIVIA: E jos cu mașina. L-am auzit.

JOLI: Știi? Mai înainte, cu puțin mai înainte ți-a cerut să fii doamna vieții lui... Hi-hi-hi! Și-acuma...

LIVIA (o taie): Și acum, mă așteaptă. Bine. Vin. (Către Petruț.) Ultimul tău cuvînt, Petru Arjoca, a fost „nu”. Atunci în zgură. În zgură și mlaștină, dacă așa mi-e destinul.

PETRUȚ: Nu. Nu vreau. (Dă să o oprească, dar Livia ieșise ca o furie. N-a mai apucat să iasă după ea, că Bătrînul l-a prins în brațe. L-a mai împiedicat și zăpăceala lui Joli, care neînțelegînd nimic a fugit după verșoara ei s-o lămurească poate.) Bunicule, trebuie. Dă-mi drumul. Lasă-mă.

ARJOCA: La ce? La ce să fugi? Tot drumul își așteaptă omul care să-l străbată. Dar spurcăciunile astea care vorbesc, nimica nu fac. Nimica. (Îl duce înspre jîlt.)

PETRUȚ (s-a prăbușit cu un sfîșietor nu): Nu. Nu. Asta, nu. (S-a smuls din mîinile bătrînului și a fugit afară după Livia.)

ARJOCA (privește înspre ușa din fund, apoi în jurul său. Se pleacă să strângă bucățelele de hirtie de pe jos ca să le pună cap la cap, dar cu un geamăt de neputință abia le aruncă în toată odaia, și trecind înspre bucătărie) : **Marica ! Marica !** (Acesteia.) Vin să dai cu mătura pe aici. (Lui Pavel, care a venit și el cu ochelarii pe nas și niște table în mână.) De oprit nu l-am oprit. Și am făcut-o și mai. I-am dat pe foc hirtiiile lui toate. (La gestul lui Pavel.) Îmi pare rău, dar astai-! Dacă-l vezi, dacă-ți vine înainte, fă ce-ți cere, intră-i în voie. Mda, nu-mi place ce se petrece cu el. Vezi tu, și noi am fost tineri, dar tineretul ăsta de azi, altă plămadă de oameni. Crezi că-s gata să sfarme cerul cu creștetul capului și o dată... (Pe alt ton.) Ori știu eu ? Poate în asta-i tăria lor, puterea. Mă gîndesc la fata asta, la Livia : cine a găsit în el atîta înverșunare, atîta îndirjire împotriva noastră, din dragoste pentru tatăl său pe care nici nu l-a cunoscut, va ști să-și iubească și bărbatul și casa... Și eu nu am înțeles. Și ăsta mi-era doar răspunsul pentru toate temerile care m-au bîntuit... Da, da. Folosim aceleași cuvinte, dar pentru fiecare înțelesul e altu... Ori, poate, mai știi ! În asta stă și frumusețea și miresma vieții, că același cuvînt, de la om la om să aibă alt cuprins... Mă duc după ei. Nu știu unde-s, dar pe undeva trebuie să fie, că n-or fi intrat în pămînt. Știu pe cineva care de îndată i-ar găsi. Dar Tibi nu-i. Nu s-a întors.

TIBI (din fund) : Cine ? Tibi ? Nu s-a întors Tibi ? Ca mister Fix din „Ocolul pămîntului în optzeci de zile”, la ultima bătaie a pendulei... (Arată ceasul cu cuc din perete.) Am să-i spun lui George Clain să pună în mișcare rugina cu cuc din perete, să avem și noi falitii noștri.

PAVEL (lui Tibi) : Pină atunci, să nu o iei, tu falitule, pe coajă. Unde-mi umbli ? Pe unde mi-ai fost ?

MARICA (care terminase de măturat, ridică ochii și zărind pe Iulia Svoboda, care se tinea în spatele lui Tibi) : Tu, Iulia, pleacă. Repede, acasă, că te ucide Florica. (A scos-o pe ușă.)

TIBI : Că i-a dispărut odrasla. Și lui unchiu' Pișta motocicleta. Să fii sănătoasă, mamă. Știu că e cu mine.

PAVEL : Și de tine, cine știe ?

ARJOCA : Pavel, eu. Eu l-am trimes.

TIBI : Pe urmele profeților. Da, mamă. **ARJOCA** : Adică a plecat în locul meu. Să-ți afle drumurile pe unde umbli.

PAVEL : N-ai făcut asta.

ARJOCA : Am făcut.

TIBI : Și ce, tată, dacă... ! (Celorlalți.) Dacă vreți să știți...

MARICA : Nu vreau. Nu vreau să știu nimic.

TIBI : Trebuie. Unde crezi că pleca ? Aici după Cilnic, la Moniom. Pe coasta dinaintea pădurii de tei. Are un fel de prisacă, la un sălaș. Zece stupi. Acolo-i erau drumurile în

toată schimbăta. Acolo a și înnoptat. Știu de la oameni.

MARICA (lui Pavel) : Te-ai ferit de noi. De ce ?

PAVEL (cu capul plecat) : N-am vrut să se știe.

TIBI : Ca soldăteii stau stupii. Pe două rînduri. Și-i un biziit și un zumzet de albine. Și un miros de floare !

MARICA : Pavel o dată să mă fi luat, ori să-mi fi spus numai...

PAVEL : Mi-a fost rușine. Să nu se spună că eu... Nu știam, Marică, că ți-ar place. Să le vezi cum lucrează, cum zboară din floare în floare. Ajungi să le cunoști aproape pe fiecare. Și te cunosc și ele. (Șoptit.) Cînd vin și le dau așa un fel de „bună ziua”, „biz-biz” și ele — adică-mi răspund la bună ziua... Dar eu de toate-ți vorbesc și numai de drumul meu la Timișoara.

MARICA : Îmi spui tu. Ai să-mi spui altădată. Acuma vorbește-mi de albinele tale, cum le dai bună ziua și ele îți răspund cu „biz-biz”. (Au ieșit prin fund ca doi îndrăgostiți.)

ARJOCA : Oameni în toată firea. În spinare cu o mie de necazuri, cu băiatul care, Dumnezeu știe... Și ei cu „biz-biz”. (Și-a luat din cuier haina și pălăria, și-a luat și bastonul și ieșind prind fund, sieși.) Poate să dau peste Petruț și Livia. Și ăia cu „biz-biz”. „Biza” la cap, asta-i. „Biza”. (A ieșit.) **TIBI** (Elsei, care venise de la începutul scenei, și cu care, după plecarea părinților vorbește mereu în șoaptă, izbucnind în ris la comentariile bătrînului) : „Biz-biz”. „Biza”, la cap. (Pe alt ton.) Am mai auzit un biziit acolo. Biziau în doi. Stai, Elsa că te interesează. L-am văzut în mare tandrete pe domnul Viorel. Viorel Pruncu cu Joli, în mare tandrete.

ELSA : Nu.

TIBI : Ba da. Serios. Erau într-un raid cu mașina. Cu rablionul lui nenea Pișta n-am putut să mă țin după ei.

ELSA : Nu-i adevărat.

TIBI : Ei, nu-i adevărat. Nu cumva ? ! Te pomenesti că-ți pare rău după omul care ride... Ti-l aduc. Ti-l aduc înapoi. Dar spune-i, Elsa, să nu mai ridă. Ori convinge-l să ia pe gură o porție de asfalt, topit. Sau si mai bine, pasează-l lui Joli, și ducă-se. Opt cu a brînzii nouă. Amîndoi cu zimbetul lor personal, vor face un rictus cu simetrie bilaterală.

ELSA : Tibi, tu nu ai să fii serios nici-o dată !

TIBI : E de jale ! Trebuie să i-l aduc înapoi. Ti-l aduc. Și dacă nu mă crezi ce ți-am spus, să o întrebi și pe Iulia. (Șuierînd înspre verandă, Iuliei care a intrat de îndată.) Fă-te-ncoa Iulie. Știam că ești pe verandă. Spune-i lui Elsa...

ELSA : Nu vreau să știu. Nu mă interesează. Îi privește ce fac.

TIBI : Nu vrei, nu trebuie. Dar pe Joli tot o luxez.

IULIA : Ce-i cu Joli ? Era jos la porțiță. Adică o fi intrat.

TIBI : La țanc. (În vreme ce Elsa a fugit în camera ei, Iuliei, șoptindu-i ceva la ureche.) Ești tu în stare, Iulia ? Spune-mi sau trebuie să te ajut...

IULIA : Pe mine ? Într-o clipă, mama și nu mă mai recunoaște.

TIBI (Iuliei care se întoarce în verandă) : Ia de pe frînghie din rufele mamei, ce se potrivește. Deschide și lădița și atîrnă pe tine din sticlărie, cît poți purta... (Lui Joli, care a intrat prin fund.) A, Joli. Ce plăcere !

JOLI : Am venit după valiza Liviei. Asta-i, nu ?

TIBI : Asta. Dar tu, ce ? Singură ? Mereu singură, singurică ?

JOLI (cu valiza în mînă) : Cum vezi. Dar nu pentru multă vreme...

TIBI : De asta sînt sigur. Točmai îmi spunea și prietenu' meu printu'...

JOLI : Prietenul tău printu' ?

TIBI : Un print indian. E-n vizită. A venit cu sora lui.

JOLI (a lăsat valiza jos) : Un print indian în vizită la noi ? (Se apropie de Tibi.) Ce joci acolo în palmă ? O granulă de zgură ?

TIBI : Granulă de zgură ? Asta auzi toată ziua acolo la voi, asta repeți. (Pe alt ton.) E o peruzea natur. În stare brută, nelucrată.

JOLI : Nu spune. Zău ?

TIBI : Zău. De la prietenul meu. Nu căuta că ai să-i vezi îmbrăcați așa, cum să-ți spun, mai pe indianeste. Dar sînt putrezi de bo-găți. Au o insulă cît Banatul nostru, podită toată pînă în străfunduri numai cu cărbune. Cărbune cocsificabil !

JOLI : Și ce-i cu asta ?

TIBI : Este. Că mai are alte două insule pline cu minereu. Cum is la noi pietrele, stîncile de piatră, acolo-i minereul. Cu un conținut de fier de sută la sută. Minereu plus coes egal oțel.

JOLI : M-am lămurit. Și vrei să spui că au venit...

TIBI : Pentru un contract. Un contract monștru. Milioane. Și-n dolari.

JOLI : Milioane spui ?

TIBI : Și asta nu-i nimic. Dar te-a văzut. Te-a văzut și i-ai plăcut. Și cînd i-am spus că ești domnișoară și liberă... Ce mai ! Te-a văzut Dumnezeu. (Arată înspre verandă de unde intrase Iulia.) Uite-o pe sora lui, prințesa. Am de gînd să mă înfig la ea. Nu știe o boabă românește și indianeste, nu știu eu. Dar n-are a face. (Îi face Iuliei niște salamalecuri, apoi cu un semn lui Joli să-l înîte.) Rămii, Joli, puțin cu prințesa pînă îl aduc pe frate-său, printu'. (Iuliei.) Mă scu-ză-m-ați mamzel. (Clipind, lui Joli.) E mai pe indianeste. (A ieșit în verandă.)

JOLI : Domnișoară prințesă. Mamzelă. Froilan. Moa. Jă. Ia. ih... Bijuterii are. Și are și un semn roșu de prințesă, pe frunte. Să o iau cu binișorul. Poate se lasă cu un cadou.

IULIA : Ca-do... ?

JOLI : Cadou, da.

IULIA : Ca-do ?

JOLI : Cadou. Ca-dou. Moa. jā. ia, ih. du. Un cadou, prințeso, simte-te, ce dracu ! Cu două insule de fier și una cît Banatul nostru podită cu cărbune, ai putea să te simți. Mai ales cînd ai pe tine atîtea pietroaie. Prințesă, prințesă, dar zgireită. Uite și printu'. Falcie bărbat. (Și-i face un salamalec în felul ei.)

TIBI : Cu-curu-cu.

JOLI : Asta-i la ei, bună ziua... (Lui Tibi.) Benjurică. Cu-curu-cu.

IULIA (și ea, lui Joli) : Cu-curu-cu.

JOLI : Cucurigel, prințesă. Cucurigel, prințe. Da, rogu-te, nu-mi vorbi pe indianeste. Rumeniș, prințe, doici, nu șprihst de loc ? Că nemeasca așa puțin o ciugulesc.

TIBI : Ingliš ?

JOLI : O ies, ies. Asta-i Atita ciupesc. Dar am să învăț. Trebuie. Că-mi spunea și Viorel. Un domn inginer de aici. Drăguț, înalt cu gropițe, Viorel Pruncu. Mă iau cu el, Mă iubește. (Mimează cum se inbește cu Viorel.)

TIBI : Neu. Neu. Neu. Viorel. Ai. Ai lov iu.

JOLI : Cum ? Pe mine ? Mă lovi dumneata ? (Cum Tibi dă să o îmbrățișeze.) Văleu, s-a rușinat surioara. (Iuliei.) Stai. Stai, prințesă, că nu-i nimic. Printu' și el ca băiatu !

IULIA (pe tonul ei) : Printu' și el ca băiatu ! (Și smulgîndu-i lui Tibi barba, fuge în verandă, nu fără a-i fi cîrpit una.)

JOLI : Tibi ! Tibi, știam. Și că ea e Iulia. Știam și asta. Știam că voi sintetiza. Dar ea să vă fac plăcere, m-am prefăcut că eu... (Tibi a trecut în grabă pe verandă.) Credeau că mă prostesc pe mine. Chiar și-au găsit pe cine s-o prostescă ! Pe Joli ! (Saltă valiza. Intrarea zgomotoasă a lui Aaron Gherghei și a lui Petruț. Amîndoi băuți. O rețin în ușă.)

AARON (din ușă, cuiva de afară) : Acolo, Tom. Acolo. Stai și vorbește cu Hansi. (Lui Joli, întinzîndu-i o sticlă.) Hai, cu noi... (Cîntînd.) „Hai cu noi la Recița / Unde Maica Precista / Lucră sus, la macara“. (Cu glasul de om băut.) Cobor de la mine, din strada Vintului cu Tom și Hansi, coțofana... (Joli caută să iasă, dar Aaron nu pleacă din ușă.) Hansi tușește ca mine și latră ca Tom. (Tușește și latră.) Nu pot. Pe coțofană, eu am învățat-o, dar pe mine vezi, nu pot să mă învăț... Coboram și pe cine crezi că-l văd ? Pe Petruț... Nu-ți mai spun, cum... Dar și eu : hai, cu mine... (Iar cîntă.) „Hai cu mine la Recița / Unde-i dulce gurița / Hai cu mine, hai“. Și dac-am văzut și-am văzut că-i fierbe singele... Bine era să fi ieșit cu bătaie. Dai tu, dă și el. Îi zdrobești nasul, îți deschide și el arcada sau îți rupe o ureche să-ți fluture apoi pe lingă cap ca un evantai la conife... Da s-a dus singele

de prisos. S-a dus. (Cum Joli a folosit clipa cit exemplifica el bătaia și a scăpat pe ușă.) S-a dus. S-a dus, să nu mai vorbim. Ducă-se. (Lui Petruț, care s-a lăsat să cadă în jiltul bătrînului.) De mult visam eu să beau un șnaps și nu aveam cu cine. Tom, cățelul, cîine, ce știe el din bucuriile vieții? Hansi, coțofana asta a mea, de furat, fură cit doi, de înjurat, ai auzit-o cum înjură. Dar ferit-a. Un strop nu bea. Și iepurii mei. Dracu' a mai văzut iepure beat! Mi-e bine, mă. Mi-e bine. Că ai singele lui bunicu-tău, idolul. Că și el cînd să mi-o ia pe Silvia, și ea, la început, ca femeia, ce vrei, n-a putut să spuie da, apoi cînd i-a tras idolul o beție ca aceea cum știa el... Eh, da și Silvia, ce om! O dată femeie. Nu se mai există la noi... (Iar cîntă.) „Hai la lucru-n Recița / Unde maica Precista / Lucră sus la macara / Hai la lucru, hai”. (Izbucnește în ris, apoi.) Dar tu, mi se pare mie, ori nu prea ești vorbăreț, mă. (Și iar se pornește să cînte. De astă dată melodia pe care o cîntase Iulia la țiteră.)

MARICA (care a intrat de mină cu Pavel) : A. dumneata erai Aaron? (Lui Petruț.) Petruț, Petruț, jiltu'. E locul lui bunicul.

PETRUȚ : Și ce? L-am mîncat? Ori s-a răsturnat lumea cu susul în jos? Lumea-i o porcărie. O glumă sinistă. E o minciună. Scuip pe întreg pămîntul și un om, un singur om nu se va găsi...

MARICA : Aaron, dumneata i-ai dat să bea.

AARON : Marlichen liebe, Marica eu... Eu l-am aghezmuțit. Am nimerit-o prost, nu?

MARICA : Prost ai nimerit-o!

AARON : Văd. Văd și singur. (Săltîndu-se de pe canapea.) Atunci, sara bună. (În ușă.) Tom, Hansi, hai că-i de jale. Să mergem. (De afară.) „Hai cu min-la Recița / Unde-i dulce gurița...”

PETRUȚ (îi privește pe ai lui, apoi la Pavel, din senin) : Ce? Să nu fiu obraznic? Și ce mi-a folosit că am fost cuminte? Destul. Acuma e timpul să fiu și eu obraznic. Și mincinos. Și hoț. Și-o să-mi meargă bine. Și bețiv. Și tot ce sinteți voi ceilalți.

MARICA : Așa-i vorbești tu tatălui tău?

PETRUȚ : Așa. Și cu timpul am să ajung și eu un retrograd cum scrie la carte. Mîndru pe ce am știut cîndva. Dogmatic și anchilozat în formule de mult fumate, dar la ocazii clănțau, mare clănțau... Și-n viața de acasă o să am și eu niște drumuri ale mele, de care nu voi da socoteală nimănui. Drumurile mele de simbătă. Iar drumurile îmi vor fi cu ochi și cu sprincene, cu iie și pestelcă.

PAVEL : Ești beat. Ai băut.

PETRUȚ : Și? Față cu alții, șefi, parașefi, cu casă și familie și ibovnice în toate orașele, sînt un copil. (Ochi în ochi cu Pavel.) Un copil nevinovat, da. (O palmă de-a lui Pavel i-a închis gura.)

PAVEL : E prima palmă pe care ți-am dat-o. Îmi pare rău. Să mă ierți.

PETRUȚ (s-a trezit din beție) : Începutul trebuia să-l facă careva. De ce nu tatăl meu? Îți mulțumesc pentru palmă. Spui că-i prima. Nu știi dacă-i ultima. Dar, oricum, asta-i ultimul cuvînt pe care-l auzi de la mine.

(Se înfundă în jilt, ca pentru veșnicie. În tăcerea care s-a lăsat, se aude doar vîntul care trece prin frunzișul copacilor.)

MARICA : Să string rufele. Se pornește ploaia.

PAVEL : Mai e. (Ascultă vîntul de afară, privește în jur, apoi) : Mda, să urc și eu. Marică, la platou. (Lui Petruț.) Bine era să fi citit mai cu atenție notele și graficul tău cu rețetarul pentru oțeluri aliate. Cum sînt în urmă, dacă le încercam la cuptoarele mele mari, reîntream în ciclu, normal... Îmi pare rău că s-a întimplat așa, tare rău îmi pare. Și acum, dorește-mi noroc. Îmi trebuie noroc și o seară bună. Seară bună, Petruț. Răspunde-mi la seara bună.

TIBI (care, ajutînd-o pe maică-sa, intrase de pe verandă cu un braț de rufe, tatălui său) : Sara bună, tată. Sara bună. (Se uită după Pavel care a ieșit petrecut de Marica și, lui Petruț) : Să-ți fie rușine, l-ai lăsat să plece fără să-i răspunzi, să-i dorești o seară bună. Cînd știi cit îi este de greu... Petruț, eu te-am iubit și încă te iubesc. Dacă mi-ai cere...! Pentru tine și mina mi-aș tăia-o și ochii mi i-aș da. Dar n-am să-ți iert că l-ai lăsat să plece în noapte — o noapte grea. Și-ți spui că ești tînăr, că sîntem tineri. Sîntem tineri și noi vom schimba fața lumii, călcîind peste minciună și nedreptate, și zdrobînd-o. Minciună ești tu. De sus, pînă jos minciună. Hai, răspunde. Spune că nu-i adevărat. Așa de tînăr și așa de putred. Nu se poate Petruț, Petruț, dragul meu! Pentru mine ai fost mai mult decît un frate. Ai fost un simbol, un ideal. Eram mîndru de tine. Căutam să mă port ca și tine. Și acum mi-ai încovoiat spinarea și mi-ai rupt-o. (Izbucnind în plîns.) N-am să-ți iert. (Printre lacrimi.) Nu știi ce-i cu Livia. Nu știi. Undeva o fi sau nu o fi. Ducă-se și o mie de ani, să nu mai aud nume de femeie. (S-a mai liniștit.) A plecat și te doare. Cumplit te doare. Poate că și pe mine cîndva m-a durut, dar m-am ascuns. Un hohot de ris și nimeni nu te vede, nu te simte. Nici să te bănuiască măcar. Durerea nu se arată. Se biruie. Rizi de ea. Rizi.

(Izbucnește într-un hohot de ris. După puțin însă și risul și plînsul așa îi se amestecă, încît singur nu mai știe. O pală de vînt, cu ușa ce a fost deschisă de Petru Arjoca l-a oprit.)

ARJOCA : Ce-i? Ce? Iar comicării de ale tale, Tibi? (Își scoate haina, pălăria, agață și bastonul.) Comicării, mă.

TIBI : Comicării, bunicule, că așa mi-e firea.
ARJOCA : S-ar fi convenit să crești în casa lui asta, Aaron. La Aaron Gherghei. Acolo nu era mirare. Cu iepurii care-i bat toba, cu o coțofană care fură tot ce-i cade sub cioc și se ține de el ca un ciine, săltînd din pom în pom și cu Tom, corcitură lui de ciine. Și ce nu are ? Porumbei maltezi și belgieni uriași și potîrnichea italiană... (Se oprește din vorbire și pe alt ton.) Tata a plecat ? (La afirmația lui Tibi.) E mare năcazu' acolo. (Lui Petruț pe care abia acum îl observă că-i în jîlțul său.) Aha ! Nu a venit cu tine... Nu ai găsit-o, sau nu i-a plăcut cum i-ai răspuns la întrebări. (Cu furie.) Și ce-ai vrea ? Ce vrei ? Să vă aduc mărturie de la toți care au fost pe atunci că tat-său nu era decît un porc de ciine !... Dacă aș ști că asta vă liniștește, m-aș porni să trec peste tot unde se află și să culeg mărturie de la fiecare. Hai, răspunde. La ei să merg ori să fiu față cu tatăl tău și să-i dau curaj ?

TIBI : La tata, bunicule. Du-te la tata.

ARJOCA : Păi acolo. Și s-ar conveni ca și el. (Trece înspre Petruț.) Tu, Petruț, nu auzi cînd îți vorbesc ?

TIBI : Lasă-l, bunicule !

ARJOCA : Dar ce ? E vremea de lăsat ? Ori sint eu omu' acela ! (O clipă caută să prindă privirea lui Petruț, dar cum acesta își lasă capul în jos, îl prinde de piept. Petruț se lasă moale, fără nici o împotrivire.) Cum ? Și tu vrei să spui că ești Petruț, nepotul meu ? ! Fala mea ! (Îl azvîrle în jîlt și, cu o furie pe care nu și-o stăpînește.) Fir-ar afurisită ! De o mie de ori. Ce a putut face din el o muiere îndrăcită. Osul ei de Brebenar ! Că-i arăt eu. Și-i bag sub ochi scris negru pe alb. (Și-a smuls din cuier haina, ia și pălăria cu bastonul și pornește spre ușă.)

TIBI : Unde să mergi pe ploaia și furtuna asta ?

ARJOCA : Nu-i a dintîi furtună prin care am trecut. (Deschide ușa. De afară îl înțîmpină primii stropi.)

TIBI : Să vin cu tine, bunicule, să te ajut.

ARJOCA : Nimeni nu are cum mă ajuta.

TIBI : Pentru un om tinăr, bunicule, e mai ușor.

ARJOCA : Acuma e vremea noastră, a bătrînilor. (Din ușă, cu o privire înspre amîndoi nepoții.) E vremea bătrînilor, da. (A ieșit.)

c o r t i n a

Actul III

Același decor. În scenă Petruț, Elsa și Marica. Petruț în jîlt, așa cum l-am lăsat, numai că barba îi este mult crescută și-i tare palid. Elsa, pe canapea, citește dintr-un carnet și face adnotări pe margine.

MARICA (cu o clipă în mîină își face de lucru cu praful de pe mobilă. În dreptul mesei, ridicînd șervetul de pe un platou) : S-au răcit. Să le încălzesc.

ELSA : Pentru a cita oară ? (Lui Petruț.) Să-ți fie rușine. Faci greva foamei, greva tăcerii, te privește. Dar ce-ai cu mama s-o chinuiești și pe ea !

MARICA : Lasă-l, Elsa. Dacă ar fi numai pe atîta... (Ca să treacă la altceva, cu un gest înspre verandă.) Parcă s-a mai limpezit, nu ? Nu mai plouă. Și nici vîntul. (Lui

Petruț.) Nu vrei, Petruț, să mîninci, nu-ți cer. Nici să-mi răspunzi. Dacă nu vrei, nu trebuie. Dar să te odihnești. (Petruț nu-i răspunde.) Dacă aș ști ce să fac, cum să ies, cum să ieșim din năcazul și blestemul ăsta ! Parcă am fi blestemați. Pînă mai ieri eram cît se poate de bucueroși. Ce-mi puteam dori mai mult ? Copii buni, un bărbat bun și aștezat. O casă frumoasă, și indestulată cu de toate.

ELSA : Dar nu s-a schimbat nimic. Sintem aceeași care am fost.

MARICA : Nimic ! Nimic nu fi mai rămas cum a fost. (A tresărit brusc.) Pași... Pavel. Nu. Tata. (Lui Petru Arjoca, ca și cum n-ar fi observat starea în care se află.) A stat ploaia. ARJOCA (ostenit de moarte, dar cercînd să se biruie) : A stat, da.

MARICA (în timp ce-l ajută să-și scoată haina) : Am fost îngrijorați... Tare îngrijorați. Pe unde ai umblat, tată ?

ARJOCA : Singur nu mai știu. (Gest spre Petru.) Aha !

MARICA : De ieri nu s-a ridicat de aici. Numai cînd auzea porțița... Te aștepta poate pe dumneata sau știu eu... Pe unde ai fost ?

ARJOCA : Dacă ar fi să-ți spun...

MARICA (lui Petru) : Fă-i loc bunicului.

ARJOCA : Lasă, Marică. Îmi privești încălțările ? Da, am umblat ceva.

MARICA : Ai trecut și pe la Pavel ?

ARJOCA : N-am mai apucat. Dar am auzit. Știu de la oameni... Nu mă întreba.

ELSA : E de rău, știm, am auzit.

ARJOCA : De la cine ? Cine ți-a spus ? Țsta al tău ?

MARICA : Nu știu tată, ce aveți fiecare cu el. Și Pavel și dumneata. Acuma și Elsa... Ieri s-au certat chiar. Nu știu din ce s-au luat. De la Joli, parcă... Să-ți încălzesc, tată, ceva de mincare. Știu că nu-ți vine, dar trebuie. Și poate să te odihnești, să te întinzi. De trezeci și șase de ceasuri ești în picioare.

ARJOCA : Lasă asta, că de Pavel vorbeam. (Elsei, în vreme ce Marica luînd platoul de pe masă, trece în bucătărie.) Și ce ți-a spus ăsta al tău ?

ELSA : De tata ? Viorel crede că nu se mai poate nimic. Numai dacă intră în pensie... Intr-un fel se va odihni și el.

ARJOCA : Ce odihnă ? Care odihnă ? Să te tragi pe lingă ziduri ca un ciine bătut ! Și nu-mi este de asta, dar pleacă învins, rușinat... Să știi, Elsa, că cine-l sfătuiește așa... Ascultă-mă, fetiço. Nu m-am temut de nimeni niciodată. Dar cînd îl văd pe ăsta al tău, cu zimbetul lui, mă trece așa ca un fior. Mă tem. Pentru tine mă tem, ce te poate aștepta.

ELSA : Poate că nu mă așteaptă nimic bun. Dar știe cineva care-i binele și care-i răul ? Cînd merg împreună și pe rînd își schimbă înfățișarea că nu mai știu alege, care-i și cînd.

ARJOCA (în loc să-i răspundă, trece înspre Petru. Acestuia) : Nici tu nu ști deosebi care-i răul și care-i binele ? Tot n-ai ajuns să-ți răspunzi. (Scoate din buzunar o mînă de hîrtii.) Pe mine, pe tatăl tău, pe maică-ta,

nu ne-ai crezut. Ești om cu carte, ți-am adus mărturie scrisă. Hirtii... De la Adolf Clain, moșul lui George. Pe vremea aceea a răspuns de fierul vechi, și acum în urmă e-n pensie la Călan. De la Gropșan, care e-n pensie și el și-ți poate mărturisi și prin viu grai că-i în oraș, dar mi-a așternut și-n scris... Optsprezece ceasuri am alergat fără odihnă, e-am fost și-n Boeșă... Și unde n-am fost. (Cu un oftat.) Dacă am văzut că înaintea ta, vorba mea nu trage deajuns și trebuie să-mi întăresc cuvîntul cu scrisul celor au stat de față, ți-am adus hirtii, na ! Să te îngropi sub hirtii. (Și-i azvîrle hirtii în obraz. Scociorește alt buzunar și-i azvîrle încă un pumn de hirtii. Petru le îndepărtează.) Nu-ți trebuie. Nu-ți mai trebuie. Nici nu te uiți la ele. Mă crezi pe cuvînt... Sau nu te mai interesează ? Ce s-a mai petrecut între timp ?

ELSA : A dispărut Livia. A plecat. Nu știe nimeni unde.

ARJOCA : Și ce ? S-a oprit lumea în loc ?

ELSA : Se cheamă că din cauza noastră a plecat. (Adunînd hirtii de jos.) Pentru ce ai umblat să le stringi ? Pentru el ?

ARJOCA : Pentru adevăr. Pentru adevăr, fetiço. Că neamul nostru și tot drumul lui pe adevăr e clădit. Pe adevăr și cîste. Să nu uiți asta. (Lui Petru.) Și nici dumnata, cavalier al suspinelor.

(Și-i azvîrle în obraz o ultimă hîrtie pe care o mai găsise. O clipă e gata să se prăbușească. Și-a revenit de îndată. Acum se vede însă că este de bătrîn și istovit. Petru, care o dată cu Elsa au sărit să-l sprijine, nu mai trece înapoi în jîlt și, după o căutare de o clipă, se repede în camera sa. Se aude cum trage ușa și parcă s-a prăbușit.)

ELSA : Trebuie să-l înțelegi, bunicule. E ca o rană deschisă.

ARJOCA : O rană deschisă ? Și ? Unde am ajunge, dacă fiecare și-ar înfige ghiarele să le răsucească în carne vie ? ! Oare nu avem fiecare o rană a noastră ?

ELSA : Și dumneata, bunicule ?

ARJOCA : Dar ce ? Ușor îmi vine să trec prin viață, fără Silvia ? Dacă ar fi numai cum îmi vin înainte ceasurile și zilele fripte cite i le-am făcut ! Și nu le mai pot întoarce. Și nici ei, Silviei să-i vin înainte și să-i spun... Să știe că-mi pare rău. Cumplit îmi pare rău. (Se răsucește. Lui Tibi care intrase prin fund și contrar obiceiului său, nici că-și ridică capul.) Ei, spune, ce taci. Spune ce ai de spus, că vești bune, știu, nu-mi aduci.

TIBI : Nu-ți aduc. Nu, bunicule. (Scuturîndu-se de picurii de ploaie, mai mult ca să cîștige timp.) Aaron, ca să-l împace pe Petruț cu tata... Știi, praful lui Petruț pen-

tru lingotiere, nu-l aruncasem în Birzava. I l-am dat lui Aaron pentru iepuri, să le aștearnă acolo în cotlonul lor... Dar el n-a mai apucat să desfacă săculețele. Și ce ne-am vorbit ? Să le ducă tatii.

ARJOCA : Și ?

TIBI : Le-a dus. Da' venind încoace, mi-am zis că de atita ploaie, s-or fi udat. Is umede. Și praful umed, știi dumneata. Iar sufluri, iar rebuturi. Mă duc să le spun.

ARJOCA : Nu. Prea tirziu. Acuma abia că intră în panică. Ești speriat.

TIBI : Sint.

ARJOCA : Înseamnă că nu prea mai ai încredere în tatăl tău.

TIBI : Nu mai știu. Ce-i de făcut ?

ARJOCA : Să nu ne pierdem cu firea. Trebuie să rămănim în picioare, să biruim. Să biruim, auzi, mă. (Maricăi, care a venit cu supieră și o pune pe masă, în vreme ce Elsa pune farfurii și tacâmuri.) Nu. Nu mi-e a mincare. Nu măninc. Poate mai tirziu... (Luind seama la chipurile lor, pe alt ton.) Ce-ar fi copiii ? Ce-ar fi să mai cîntăm și noi ? (Luind țitera dintr-un colț, unde o știa.) Trecei, Elsa, la pian. (Deschide ușa dinspre camera lui Petruț. Acestuia.) Petruț, poate să-ți iei vioara. Să cîntăm ca în vremurile bune. (În vreme ce Marica a venit cu vioara și arcușul și trece în camera lui Petruț.) De dragul meu, Petruț. Te roagă bunicul, căpitanul de vas. Ori nu spuneai tu că ești copil de trupă și sectoarele noastre cuirasate pe o mare furtunoasă ?

TIBI : Cînt eu, bunicule. (Luind din mîna Maricăi vioara și arcușul, încearcă cîteva măsuri.)

ARJOCA : Așa ? Și așa e bine. (Își trece degetele peste strunele țiterei și apoi atacînd din plin cîntecul Iuliei.) Da, da.

ELSA (cîntă o vreme și apoi, brusc, smulgîndu-se de la pian) : Nu pot, nu pot, nu. (Iese plîngînd. Odată cu ea a ieșit și Marica.)

ARJOCA : Nu lua seama, Tibi... Femeile, eh, femeile ! Așa și Silvia.

(Cîntă mai departe. Dar așa cum a început, la fel de brusc s-a oprit. Lasă țitera pe masă și trece să-și ia haina și pălăria.)

TIBI : Un-te duci ?

ARJOCA : Nu știu bine nici eu. Bănuiesc că acolo la Pavel. Îi este pielea tăbăcită. Dar vezi, nu-l pot lăsa. Să-i dau tîrie. Trebuie tîrie.

TIBI : Bunicule, eu... ! (A alergat pe verandă unde se aude cum sparge, rupe. A revenit cu cîteva pinze sparte, cu șasiurile rupte.) Gata cu zmingăleala. M-am lăsat. Pentru totdeauna. Trece eu. Dacă trebuie, sint eu în locul lor. Și-n fonta și-n oțelurile care

vor călători prin țară de acum încolo, tot se vor găsi însemne cu singe din singele neamului nostru Arjoca.

ARJOCA : Nu. Nu. Tibi. Nu vreau și nu trebuie. Cu Petruț era altceva. Parcă eu l-aș fi născut. Așa gîndeam. Tu tragi înspre altele. Altă spîță. Cum a fost și Dumii. (Arată înspre Pavel care intrase ostenit.) Să-ți spună și taică-tău.

TIBI : Dacă vrei, dacă-mi ceri, pot cit și Petruț. Și mai mult. Am să-ți dovedesc. Nu voi mai fi nimic din cel care a fost. Nici firea, nici înfățișarea. Iar primul lucru, am să-mi dau jos chica. (A alergat înspre ușă. Din prag.) Bunicule, tată, uitați-vă la mine. Aveți voi încredere în mine. Să nu-mi răspundeți. Nu trebuie. Să vă văd numai ochii. Ochii. Vă mulțumesc. Îți mulțumesc, tată. Și-ți mulțumesc și dumitale, bunicule.

ARJOCA (privește după Tibi, cînd acesta a ieșit. Lui Pavel.) : Saltă-ți mă capul și nu te da. (Înspre bucătărie.) Marica ! Elsa ! Marica ! (Maricăi, care a venit în grabă.) Pune de masă. Marică. Și tu, Elsa, caută pe undeva glaja de beutură. Da mai tare, ca de zile mari. Vreau să închin pentru neamul nostru, că-n veci nu se pierde. (Deschide ușa dinspre camera lui Petruț. Acestuia.) Hai mă și tu, nărodu' ăsta. Vin de bea să te veselești, că acu' nu-i vorba nici de mine, nici de tine, cit îi vorba de noi toți. De noi, neamul... Hai vin' și nu-mi strica bucuria. (Întinde un prim pahar lui Pavel.) Ia de bea.

PAVEL : Nu pot, tată.

ARJOCA : Ia tu, Marică, și-l bea, dacă feciorul meu are atita neavuintă... (Maricăi care a dat peste cap băutura.) Îmi place, Marică, că ești femeie vitează. Să fii bătut eu lumea în lung și lat și o noră mai vitează nu găsesc.

PAVEL : Marica, va trebui să ne vindem casa. Casa și mașina.

ARJOCA : ...Să-ți vinzi casa ? Pentru ce ?

PAVEL : Ca să nu cadă pe secție, pe oameni. Sintem la pămînt. De ce să plătească ei ce am stricat eu ? (Sună telefonul.)

MARICA (lui Pavel, după ce a ridicat receptorul) : De sus, de la platur. Pentru tine, Pavel ia receptorul, dar l-a lăsat de îndată fără să mai vorbească. Alt apel. Pavel ridică receptorul și-l lasă în furcă.) Pavel, tu știi mai bine ce trebuie să faci... Și nu-i vorba de casă și nici de mașină. Deși ar trebui să-ți amintești că o parte am și eu în tot ce-i în jur.

PAVEL : Marica, nu cumva ?!

MARICA : O vreme — și nu a fost scurtă, iar mie mi s-a părut cumplit de lungă — ai fost plecat la facultate, și-n timpul ăsta cu casa și copiii eu am stat. O clipă nu m-am plîns. Am fost bucuroasă. Bucuroasă și mîndră că vei ieși om învățat, inginer.

PAVEL (aspru) : Trece la ce vrei să-mi spui. Adică am înțeles. Nu-mi îngădui să vind casa. Nici casa, nici mașina.

MARICA : Nu-ți îngădui.

ELSA : Mamă !

MARICA : Nu.

PAVEL : La asta nu mă așteptam.

MARICA : Nu-ți îngădui... Ai să vinzi casa. Și mașina. Și mai ce ? Să spunem că ai să te plătești. Și ? Asta-i tot ? Dar rușinea ! Rușinea cu care ai să pleci... Cu un picior în spate. Tu, Pavel Arjoca, care nu ți-ai plecat capul înaintea nimănui.

PAVEL : Nu, nu. Plătesc. Plătesc ce trebuie și plec.

ARJOCA : Nu are un pic de vlagă, un pic de singe în el. Nici el, nici fiul său, Petruț.

MARICA : Am fost mândră de tine, Pavel. Erai mândria mea. Și mai mult... Spuneam că am doi băieți mai mici, Petruț și Tibi. Și te aveam și pe tine care erai cel mai mîndru și mai îndrăzneț din toți trei.

PAVEL : Nu.

MARICA (printre lacrimi) : Da, da, Da.

PAVEL : Nu. Nu. Nu !

ARJOCA : Pavel, se poate recupera tot. Și chiar dacă ai să mai ai greutăți, dar cum să-i lași cu cimitirul de acolo ! Noi ăștia, cînd e să plecăm de undeva, lăsăm locurile curate, ca pașiștile și izvoarele de sus de pe Semic.

PAVEL : Nu. Oamenii sînt speriați. Înseamnă că nu mai cred în mine. De unde puterea să birui, cînd nici eu singur... (A scos o hîrtie din buzunar.) Cererea să intru în pensie.

ELSA : Viorel Pruncu ți-a dat-o ?

PAVEL : Vrei să spui că o să urce în locul meu ? Tot în familie. (S-a întors înspere perete, să se stăpînească.) Tată ! Marică ! Elsa ! Ochii mi-au văzut valuri de oțel. Fluvii de oțel mi-au curs pe dinaintea ochilor și n-am clipit. Dar acum un ceas, cînd mi-a întins hîrtia și mi-a spus că de mîine zi nu mai urc pe platou... (Și trece palma peste obraz.) Că mă ține prezent pînă îmi fac formele de pensie...

ELSA : Și dumneata, tată, ai primit ?

PAVEL : Apoi nu-s eu pui de găină să-mi sucească gîtul un prim venit ! Că-s născut și crescut în uzină, și sîntem mai vechi aici decît platanii de la poarta unu'. (Pe alt ton.) Așa am vorbit eu acolo. Dar aici, venind spre casă, mi-am zis că degeaba, nu se poate. Sînt vinovat, plătesc.

ARJOCA : Pavel, tu-ți spui că ești vinovat și că plătești. Pentru Petruț, că de la el ți se trag toate... Și nu că te-ai ținut cu dinții la ce ai știut din vechi, și acum, cînd a fost să îndrăznești, n-ai curajul care se cere !... Rămii atunci pe luga asta a ta, plătește ce ai de plătit și cadă pe fiul tău, că grumazul el ți l-a frînt.

PAVEL : Nu. Tată, nu. Să nu iasă cumva că din cauza lui. Nu vreau ! (Intrarea lui Aaron Gherghei i-a curmat vorba.)

ARJOCA : Măi, Aaron, ce dai tu buzna așa ?

AARON : Săgeata lui Dumnezeu și ploaia și vîntul și toate furtunile cu cîte ne-a miluit, că nimeni nu a alergat așa. Vin de la comitet, de la Florica. Mirosul meu îmi spunea că trebuie să fi venit pe acolo scrisori, sesi-zări. (A scos din buzunar o hîrtie pe care o flutură.) Acuma, Florica o fi căutînd-o de zor, dar eu... (Face gestul cum a furat scrisoarea.) E vorba de tine, Pavel. Că pleci din lucru, cînd ți se abate. Și cite ! Albie de porci te face. Nu-i semnată și scrisu-i prefăcut. Dar e cineva care vă vine în casă. Ține. Poate să-i cunoști scrisul.

PAVEL (respinge scrisoarea) : Știu de la cine este.

ARJOCA : Și mai bine, dacă știi. Du, Aaron, scrisoarea înapoi să ajungă unde trebuie.

AARON : Cum, Piter ? Tu, idole, geaba ai trăit, că la oameni nimic nu pricepi.

ARJOCA : Vrei să spui că din nimicuri, din vorbe, ceva tot o ieși ? Tocmai bine să-l pecetluiască pe un laș și un fricos.

PAVEL : Ei, tată. (Lui Aaron.) Duci hîrtia unde a spus tata. Și vie în locul meu șmecherul și ginerică. Pentru tine, Elsa, ca să știi.

ELSA : Nu, tată. Nu vreau. Nu vreau și nu trebuie. Fără regrete, mamă, te rog. Dă-mi Aaron, scrisoarea s-o duc eu. (I-a smuls-o din mină și trecînd înspre ușa din fund, lui Ponoran Ion, care sta în spatele ușii, cu șapca în mină.) Tatăl Danielei. O fi avînd trei zile.

PONORAN : Trei zile și optsprezece ceasuri — adică nouăsprezece. (O urmărește cu o privire de recunoștință, apoi lui Pavel.) Dom' șef, ai mei is gata pentru șarjă. Șarja cu vanadiu... (Celor din jur.) Trebuie mare atenție. E un oțel special. Pentru turbinele de la Porțile de Fier. (Lui Pavel.) Am venit dom' șef, într-un suflăt. Că noi v-am telefonat, adică maistrul Lupșan.

(S-a tras lingă ușă unde răspunde unor întrebări în șoaptă ale lui Aaron.)

ARJOCA (se apropie de Pavel. Șoptit) : Te duci, Pavel.

PAVEL (tot în șoaptă) : Nu. Am terminat. Gata.

MARICA : Bieții copii !

PAVEL (aspru) : Să nu plîngi.

MARICA : Cum să nu plîng, că-s ca o mare de lacrimi !

ARJOCA : Pentru ce spui, Marică, bieții copii ?

MARICA : Pentru ei, pentru Petruț și Elsa. Oricît sînt de loviți, fala, mîndria noastră,

încă îi ținea în picioare. Dar dacă se dă pierdut și tata... Elsei o să-i fie greu. I-o fi greu. dar acolo pe dealuri și văi, cu prospecțiunile ei geologice se va lua ea cu munca și o uita. Și dacă nu uită, are firea mea. Șe dă cu nevoia și se obișnuiește. Mi-e de Petruț, că-i din partea voastră. Nu rabdă, nu se pleacă, nu cade, orice ar fi. Numai că o dată căzută, nu se mai ridică.

PAVEL : Ba nu. Nu. Fiindcă eu, pentru el, pentru Petruț... Să-i las cimp liber pentru schimbările ce le gindește... Și pentru asta al Elsei... Îmi spuneam să nu le mai stau în drum. De aceea... Pentru ei m-am tras deoparte... Și voi, atita ați înțeles, că din slăbiciune... (Tatălui său.) Că mă țin cu dinții la ce am știut din vechi, și acumina cind e să îndrăznesc, nu mai am curajul care se cere?! Apăi, dacă-i pe așa, stați că vă arăt eu care mi-i curajul și cit is de tare sau slab...! Spune, Marică, lui Petruț că am urcat la platou. Urc și torn tot ce se cere. Și fără deelasări, fără rebuturi. Și pentru ce a fost, voi recupera. Voi recupera tot. (Dă peste cap paharul de rachiu care era pe masă.)

AARON : Așa ! Așa ! Și lui ginerică ăsta al nost' cu zimbetul lui drăgălaș și politeturile și risul ca niște clopoței de argint... Naja ! Naja, șarpele cu clopoței, atinge-l. Atinge-l, să nu se vadă. Și spuie Doamne mulțam și cu atita.

MARICA : Pavel, fără prostii.

PAVEL : Fără, Marica. (Cu un ris șters.) Și fără să ne vindem casa și fără să vind mășina. Și spuneți-i lui Petruț că poate să încerc... (Maricăi.) Încotro ?

MARICA : La maternitate. Pentru fetișoara asta a lui.

PONORAN : ...Daniela. (Lui Pavel.) M-au scos femeile afară și nu m-au lăsat. Îmi dădeam o chenzină, salariul pe toată luna, numai să o iau în brațe, s-o salt puțin. (Îi strecoară ceva Maricăi.) Îi spuneți că-i de la mine, de la Ponoran Ion, care-i tatăl ei.

MARICA : ...De la Ponoran Ion, care-i tatăl ei. Îi spun, n-ai grijă. (Iese în urma lor.)

ARJOCA : Ce stai Aaron ? Ia glaja aia și toarnă în pahare. Și pentru mine.

AARON : Da' ce-i eu tine, idole, că n-ai fi în anul morții !

ARJOCA : Ba poate chiar în ceasul acela care spun. (Primește paharul, ciocnește cu Aaron.) Să trăiești Aaron Gherghei și-ți mulțumesc pentru prietenia care ai purtat-o casei noastre.

AARON : Și ție, idole. Și ție.

ARJOCA : Și mie, da. Numai că eu acumina mă duc... Aaron, eu am să mor. Simt cum se apropie, mă învăluie...

AARON : Nu !

ARJOCA : Moartea mă învăluie... Îmi spuneam că mi-o trage suflarea să apuc și eu

petrecerea asta a noastră... De două ori cite o sută de ani de cind ard fără de oprire focurile furnalelor, e ceva. În toată vremea am stat cite unul... Și acum mor. Mor fără să știu dacă o birui...

AARON : Tu, Piter, la Petruț sau la Pavel te gindești ?

ARJOCA : O birui oare ?

AARON : Cine ? Pavel ?

ARJOCA : Biruie el, îl știu, îl cunosc... Să mai apuc confruntarea, cind o primi răspunsul ! Ō zi, citeva ceasuri și după aceea... Dacă o ieși însă cum nu-i bine ?! Să le stai pe aproape, Aaron.

AARON : Ce te-a apucat, idole ? Dacă mai scoți un cuvint, o prostie ca asta, urlu și eu, să știi.

ARJOCA : Mai am o rugămintă, Aaron. Omenirea, știi tu, nimica nu învață. Trece pe lângă toate cite au fost, ca abia cu fiecare să ia învățătura de la început. De aceea mi-e în grijă de Petruț. Tare mi-e în grijă că după ce n-oi mai fi...

AARON : Nu, nu. Nici nu vreau să te mai aud. Plec. Am plecat. (Deschide ușa din fund și, din prag, șuerind.) Tom, Hansi, Tom. Care sinteți acolo ? (Se aude un fel de lătrat.)

ARJOCA : Asta-i cotofana, nu-i cotarla.

AARON : Tom ! Unde ești, Tom ? S-a ascuns, a fugit. De frica ta, idole.

ARJOCA : Ba de moarte fuge, că a simțit-o pe aproape. (Se aude un fel de „Hoțu' ! Hoțu' ! Hoțu' !”) Asta-i cotofana, nu ? Neam de cioară, de corb. Nu se sperie de atita că mai e aici de față careva fără de față. (Iar se aude chemarea „Hoțu' ! Hoțu' ! Hoțu' !”) Ei, cine e hoțu' ? Eu ? Tu, Aaron ? Sau paznicu' ăsta al meu ?! Hoțu' ăsta care stă să-mi ia bucuria din ceasul acesta din urmă... Dar n-am să-i fac pe plac. (Și-a luat haina.)

AARON : Un-te duci ?

ARJOCA : La Pavel. Nu știu din ce, dar mi s-au limpezit toate și le văd așa cum s-au fost așezat. Am înaintea ochilor, ca scris, graficul lui Petruț pentru cuptoarele astea mari ale lui Pavel. Să-i arăt și lui. Ai să-mi spui că-s la pământ...

AARON : Singur ai spus.

ARJOCA : Trebuie. Nu plinge, Aaron. Se cuvenea să fac toate cite le-am făcut. Erau în mine și au urcat odată cu mine... Hai, vin. AARON : Ești topit.

ARJOCA : Hai. Acuma cit is pe șvung și are oamenii prinși în greul șarjei. Piuă nu cad din picioare și mai țin, mai suflă, să încerce la cinei oțelul aliat. P.D.-ul cu vanadiu.

AARON : Un-să mergi, că abia suflă !

ARJOCA : Trebuie să-i spun.

AARON : Mă Piter, și eu am fost oțelar și mi-am iubit meseria. Dar pentru tine e mai mult... E mai mult decit viața.

ARJOCA : Poate. Poate unde-i însăși viața.

AARON : Nu știu. Nu înțeleg.

ARJOCA : Ba înțelegi tu bine. (Arătînd înșpre George Clain care a intrat pe ușa rămasă întredeschisă.) Uite-l și pe George Clain. (Acestuia.) Ca un sufluet de și-a pierdut trupul și acum umblă să-l caute, așa te strecuri și tu pe aici, George... Oare ce cauți ? Ce-ai pierdut ? Și la ce vii ? La cine ? **GEORGE** : Nimica. Am trecut așa.

ARJOCA : Nu știi pentru ce ai trecut. Să-ți spun eu : tot îți place ție să desfăci ceasurile și să le meșterești. Am un ceas care stă și mă gîndesc că poate tu...

GEORGE (repede, arătînd înșpre perete) : Ceasul cu cuc ?

ARJOCA : Nu. Rugina asta s-a oprit înainte de a mă fi născut eu. Dar am dincolo un ceas de seamă. Ales din mii de ceasuri. Și un fir de praf, un grăuncior, i-a intrat printre roțițe. Poate să-l pricepi tu. Îl știi, că ați fost prieteni. (Îl duce înșpre camera lui Petruț, A deschis ușa.) Mda.

GEORGE : Petruț... ?

ARJOCA : Petruț, da. Ție la cuc ți-e capul, văd. Fie atunci cucul, dar să te uiți și la Petruț.

GEORGE (se urcă pe un scaun să dea jos cucul) : Ptiu ! Frumoasă bătaie !

ARJOCA : Nu știi. În timpul vieții nu mi-a fost dat să-l aud cum bate. Poate acum, cînd o fi după...

(N-au ieșit bine Aaron și Petru Arjoca, și George a și început să demonteze cucul.)

GEORGE (înșpre ușa către Petruț, rămasă deschisă) : Te întrebî. Petruț, ce-mi place atîta să umblu prin vechiturile și arcurile cu tot felul de roțițe și șurubele ? Au o viață a lor și eu o ascult și, dacă se poate, găsesc unde se împiedecă și ca un Dumnezeu al ceasurilor îi ajut să pornească mai departe. Poate unde în viața astalaltă mă împiedec și nu-mi pot face drum, caut un loc, un locșor unde să însemn cit de cit și eu... Vezi, fiecare simte nevoia să pară și el cineva, că e puternic, că e ascultat, că-i iubit... (Cucul a fost demontat în cea mai mare parte.) Cucul ăsta pentru toată lumea și chiar pentru bunicul tău era o rugină care și-a trăit traiul. Dar vezi că nu-i tocmăi așa... Nu-ți place că vorbesc, știi. Nici mie poate. Aș vrea și eu să fiu singur și nimic să nu-mi amintească de zadarnica asta fugă... Dar cine fuge ? Timpul nu, că e veșnic. Uite-l aici în roțițele astea. L-a fixat un fir de praf. Un veac și mai bine m-a așteptat firul de praf pe mine, George Clain, alt fir de praf. Și eu, pulbere mai multă alerg, mă grăbesc... (Se aude rîsul lui Viorel Pruncu.) Auzi ? Încă unul foarte grăbit. Își trimite emisar risul lui de om care socotește că a luat cu arendă viața pentru totdeauna.

(În vreme ce își vede de ceas, pe ușa din fund au intrat Elsa și Viorel Pruncu.) **ELSA** : Nu știi ce ai găsit să rizi. Ți-am spus că nu mă interesează persoana ta. Nu mă interesează și nu vreau să te știu. Nu

mai vreau. (La hohotul de ris al lui Viorel.) Dacă-ți place să te ascuți cum rizi, poftim. Deși, ca să mă exprim așa, nu te-a poftit nimeni în casă.

VIOREL : Singur m-am poftit. În virtutea obișnuinței. Sper că nu mă dai afară.

ELSA : Dacă nu va fi nevoie... (Urcă, sus, la ea.)

VIOREL (dă să urce și el, dar e oprit de tusea lui George) : Cine-i acolo ? A, dumneata ! Iar aici ? Omul cu sulful. Bănuiam că o să te găsească aici. Interesant studiul dumitale.

GEORGE : Știu.

VIOREL : Îmi pare rău că nu-i al meu. Pe cînd la dumneata... (Îi înapoiază mapa.) Ai să te îngropi cu el.

GEORGE : Știu.

VIOREL : Atunci pentru ce-l mai ții ?

GEORGE (l-a privit lung și apoi, șuierat) : Poate ca să fac un troc, un schimb. (Direct.) Prezența dumitale aici la noi și în casa Arjoca e un fel de platformă de pe care să vă puteți lansa ulterior pe scara ierarhică.

VIOREL : Să spunem.

GEORGE : Vă ofer o platformă mai rapidă, mai certă. (Îi arată mapa.) Studiul meu, Vi-l dau.

VIOREL : Știu pentru ce. Ca să plec. Să dispar și să-ți las cîmp liber la Elsa. În regulă. S-a făcut.

GEORGE : Ca să plecați. Doar pentru atît.

VIOREL : Ești un naiv. Dar asta te privește pe dumneata. (Către Elsa, care coborise într-o cochetă rochie de casă.) Ce elegantă ! Îmi pare rău, domniță, că nu am luat seama pînă azi. Dar poate, unde te-ai botărit să ne despărțim, sentimentul viitoarei distanțări mi-a dat o acuitate în privire... Aproape că-mi pare rău. E ridicol ce-ți spun, dar îmi pare rău.

ELSA : Du-te. Să ne luăm rămas bun ca doi oameni civilizați. A, să nu uit. (Își scoate din deget un inel și-l pune pe marginea mesei.)

VIOREL : Nu primese nimic înapoi. Te rog, Elsa, păstrează-l ca pe o amintire de la mine. (Îndreptîndu-și spinarea.) Un gentleman, gentlemen rămîne. Ai vrut libertatea, ți-am dat-o. Fără condiții, fără... (Răsucindu-se înșpre George.) Ai ris. De ce ? Răspunde.

GEORGE (cu capul peste ceasul lui) : Nu știu ce vrei.

VIOREL : Scoate-ți din ochi porcăria asta de lupă și uită-te la mine cînd îți vorbesc.

GEORGE : Poftim.

VIOREL (printre dinți) : Ori — crezi că nu pot păstra și una și alta ?

GEORGE : Nu.

VIOREL : Cum, nu ? Vezi mă, George Clain, mă Gică Don Juan, Gică Romeo. — Gică Catastrofă... Mă Catastrofă, dacă deschizi gura și te-ai bilbiit, ți-am cusut-o pentru totdeauna... !

ELSA : De ce-i vorbești așa ? Și dumneata George, de ce-i îngădui ? De ce-i îngădui să-ți spună cum îți spune ?

GEORGE : Așa mi se spune : Catastrofă. Fiindcă dacă deschid gura e o catastrofă. Și dacă tac, pentru mine tot catastrofă e.

PETRUȚ (venind din camera alăturată) : Atunci am să vorbesc eu.

VIOREL : Vorbește sfînxul, ascultați. După o tăcere de o noapte și o zi... (Lui Petruț.) S-a terminat cu greva tăcerii ?

PETRUȚ : Cum auzi...

VIOREL : Și ce te-a hotărît ?

PETRUȚ : Nedreptatea. Nu pot să sufăr nedreptatea. Se vede că asta ni-e în sînge și-i mai tare ca noi. De aceea îți cer să-i dai înapoi ce i-ai luat. Tema lui cu sulful.

VIOREL : Între noi a intervenit o înțelegere, un schimb de bună voie și nesilit de nimeni. (Pe alt ton.) N-are nimeni ce se amesteca. Mi-a dat, i-am dat. Și se poate că ce i-am dat eu să fie mai de valoare. Așa este, George Clain ?

GEORGE : Așa este.

PETRUȚ : Am auzit tot. Așa că, dă-i studiul înapoi.

GEORGE : Ai auzit, tot, tot ? Și pentru ce i-l am dat ?

PETRUȚ : Nu știu pentru ce i-l ai dat, dar ai să-l primești înapoi. (La gestul lui George.) Cu voia sau fără voia ta, ți-l va da.

VIOREL : ...Ca să faci dreptate, ha ? Nu-i pentru dreptate și știu pentru ce îmi cauți răcă, cum știi și tu. Fiindcă de socotești încornorat.

PETRUȚ : Să taci !

ELSA : Sint și eu de față. Cum îți permiți !

VIOREL : Îngăduie, domniță, să răspund pe tonul lui. Am și eu sînge în vine, ce dracu ! (Lui Petruț.) Nu mă dădeam de o parte să mîngîi admirabila cunună de abanos a unei persoane, pe care o cunoaștem împreună. (Elsa a dat să plece, dar în ultima clipă s-a oprit.) Cum știi, am luat-o de aici cu mașina. Dar pe drum, nu știu ce a apucat-o și mi-a cerut s-o duc la gară. După cum spune mama lui Joli, o fi la București, la unchiul său. Dar se întoarce. Și ce nu s-a întimplat, se va întimpla, fii sigur.

PETRUȚ : Dă-i înapoi ce i-ai luat !

VIOREL : Adică tradus în codul nostru, să nu pun mina pe Livia. Ei, află că nimic nu mă oprește să pun mina. Și gherutele ei superbe or să-mi scarmene barba ca un pieptene. Un pieptene de fildeș. (Elsei.) Ai lăsat inelul pe marginea mesei și-ar putea să cadă. Pune-l înapoi în deget. Îți dau un minut să-l pui înapoi.

PETRUȚ : De ce-i vorbești așa ? De ce, mă ? !

VIOREL : Altă placă. Dă-i înainte. Sau ți-ai terminat curajul... ? Gura de voi.

ELSA : Petruț, trage-i una ! Trage-i și învața-l să știe cine sîntem noi.

PETRUȚ : Știu și singur ce trebuie să fac. (Venind înaintea lui Viorel, e gata să ridice mina, dar se reține.) Ești în casă la noi și nu vreau. Cere-i scuze sor-mi, și lui George dă-i ce i-ai luat.

VIOREL (Elsei) : Domniță, nu sint omul să-mi tai punțile, mai ales că s-ar putea să mai mergem pe aceeași punte.

ELSA : Niciodată.

VIOREL : Nu se știe, domniță. Oricum vă fac voia. (A luat inelul.)

PETRUȚ : Și acumă, dă-i lui George studiul. (În ușa.) Nu ai să pleci.

VIOREL : Ia mina de pe mine. Am fost basketbalist. Știu figuri și atacuri, că te fac neom.

PETRUȚ : N-am fost basketbalist. Și cînd am fost mic mi se spunea fetița. Asta, mai apoi abia m-a silit să mă dovedesc bărbat. Și împotriva firii mele am început să fac sport. Și ce a fost mai brutal. Am făcut box și greco-romane și judo. Așa că ia seama. Ori îi inapoiezi ce-i al lui... !

VIOREL : Îmi pare rău pentru tine, dar se vede că așa sinteți voi. Să dați cu capul în zid. Și tatăl tău. I-am spus să nu încerce vanadiu la cinci, ideea ta de altfel...

PETRUȚ : A îndrăznit ?

VIOREL : Dacă să te arunci cu capul în zid se cheamă îndrăzneală !

PETRUȚ (ca pentru el) : Fără grafic, fără rețetar...

GEORGE (de la locul său) : Le are. I le-am dat eu. Le-am refăcut din memorie.

VIOREL : Vasăzică tu ! Tu, Gică Catastrofă ! Și mai vrei să-ți dau sulful ? (Lui Petruț, care a încercat să-i smulgă mapa.) Bine, dacă mă silești. Nu fac decît să mă apăr. Și atacul meu tot apărare este. Ține dacă vrei. Înghite. Încasează.

GEORGE : Petruț, nu vreau. Nu trebuie. Te ucide. Nu vezi că te ucide.

PETRUȚ : Nu te teme, George. Nu te teme.

GEORGE : Desparte-i Elsa, ce stai... ! Sîngerează. Uite-l că-i plin de sînge.

ELSA : E bine. E bine, să mai vezi și sîngele curgînd.

VIOREL : Domniță, nu te mai recunosc. Vorbești ca o valkirie. Ți-e de ajuns. Petruț ? Sau mai vrei ?

ELSA : Ești generos basketbalistule, și sigur pe tine. Atinge-l, Petruț. Atinge-l să nu se vadă.

GEORGE : Cine ești tu ? Cine sinteți voi ? Nu vă înțeleg.

ELSA : Ia seama bine și ai să înțelegi.

GEORGE : Nu pot să suport. Nu pot. Desparte-i.

ELSA : Trebuie. Tu crezi că pentru tine se bat ? Sau pentru Livia ? Poate nici ei nu știu pentru ce. Dar trebuie. Trebuie să se bată... Ori de cîte ori de-a lungul vieții și-au venit față în față, unul din doi nu s-a mai ridicat.

GEORGE (a fugit în fund și deschizînd ușa) : Nu-i nimeni ? Nu-i nimeni să-i despartă ?

(Se afară se aude chemarea coșofanei : „Hoțu’ ! Hoțu’ !”)

ELSA : E pe aproape Aaron, că-i aud coșofana. (Coșofana strigă de astă dată mult mai limpede : „Hoțu’ ! Hoțu’ ! Hoțu’ !” Viorel s-a întors înspre ușă, suficient ca Petruț să-l prindă într-un croșet care l-a dat pe podea.) PETRUȚ : Asta a fost pentru tata și toate necazurile cite le-a tras. Fiindcă pe Berbece tu l-ai zădărit ca să facă ce a făcut. Un cuvânt nu i-a spus tata. Nici mie. Ca să știi ce om e !

ELSA (în vreme ce Viorel se ridică de jos, demontat rău, lui Petruț) : Ca pentru o primă repriză, e bine... Chiar foarte bine. Numai că pentru repriza a doua v-aș pofti să treceti pe verandă. E și loc mai mult. (A deschis larg ușa și i-a scos pe verandă.) Aici sint lucrurile bunicii Silvia și ar fi păcat. (Începe să aranjeze scaunele și tot ce-a fost deplasat în cursul bătaii.)

GEORGE : Elsa, nu te înțeleg. Credeam că Viorel Pruncu îți place, că-ți place mult. Știu asta și știu că ai să plingi după el.

ELSA : Poate mai târziu. Sau nici atunci. GEORGE : Plingi și acum în inima dumitale. Te aud. (La tăcerea ei.) Atunci, cum ?! Cum se împacă liniștea asta a ta și inima... Și prostii ăștia care-și cară pumnii parcă ar fi ciocane. Oprește-i. Te rog. Te rog mult.

ELSA : Trebuie.

GEORGE : Dar Viorel Pruncu e mai voinic. Cu un cap mai înalt. Îl ucide. Îl face neom. Mă tem. Mie-e teamă.

ELSA : Nu mă tem. Și dacă cineva iese bătut, e Viorel Pruncu.

GEORGE : Dar Petruț e slăbit. Știu de la Tibi că-i nedormit și nemincat.

ELSA : Nici nu știi ce ușor se refac oamenii cînd au vesti bune. Și Petruț a primit două vesti bune. Știe unde-i Livia. Și știe că tata a avut îndrăzneala... (Cu degetul înspre Petruț care a venit de pe verandă.) Ți-am spus, nu ? (Lui Petruț, cu ochiul negru, buza sîngerind.) E bine. E foarte bine. Unde-i acum bunicul să-și vadă sămînța, stirpa lui afurisită ?!

PETRUȚ (lui George, întinzîndu-i mapa) : Tîne ! Și du-te la București, la minister, la Institut. Ai să ai succes. O dată, în viață să bei și tu din vinul dulce al laudei.

ELSA : Ascultă-l George. Ascultă-l și nu o să-ți pară rău. (Lui Petruț.) Și acum, măi frate-meu, întii și întii treci și pune-ți capul sub cișmea. (Se întoarce brusc. Prin fund a intrat Marica.) Nici că se putea, mamă, să vii la vreme mai potrivită.

MARICA (din ușă) : Petruț, mamă ! Ce-i cu tine ? Cine te-a aranjat așa ?

ELSA : Nu-i ce crezi dumneata. A căzut cu obrazul peste paleta lui Tibi și-i plin de vopsea. (Îl îndeamnă pe Petruț înspre baie, în timp ce o mai reține pe maică-sa. Acesteia.) Cine-i în spatele tău ? Pe cine ascunzi ? Nu cumva vreo plimbăreață din Rucurești ? (Trecînd pînă la ușă o aduce pe Livia de mină.) Știam că trebuie să vii.

PETRUȚ (abia șoptit) : Livia ! Livia !

MARICA : Sta afară la porțiță și nu îndrăzne... (Lui Petruț.) Cu cine te-ai bătut ? Cu cine ? Varză ți-a făcut urechea. Și uite, gura. Numai asta îți lipsea să te prindă în copci. Ditai găliganul și se bate ca un copil. (Urmată de Elsa, îi împinge înaintea ei pe Petruț și Livia, care nu mai conțenește să se uite unul la celălalt. Liviei.) Lasă că-i spui. Îi spui tot. Și cum ai fost la unchiu-tău și de acolo la mama. Și ce ți-a spus și ea... E bine Petruț. E bine. (I-a scos din scenă.) GEORGE (a urcat ceasul cu cuc pe perete) : Ca să vezi din ce te-ai oprit. Dintr-un fir, un firicel de praf. (Aude pași dinspre verandă și coboară îndată. Au intrat Joli și Viorel.)

JOLI : Eram jos cu Livia și am văzut. Am văzut tot. (La tăcerea lui Viorel.) Că-i era lui de Clain și mapa lui. Pe dracu’... ! Fiindcă tu ești un cineva, un domn, un gentlemen. Neam de țărani. Momirlani, ce să te aștepi de la ei. Că-i spuneam și Liviei... Putea pleca în lumea largă și s-a întors la ăștia. (Între timp l-a scuturat și l-a dichisit. Dînd cu ochii de George Clain, care-și făcuse și el ordine în colțisorul lui.) A, domnu’ Clain. Mare brînză că ți-a dat mapa cu sulful. Nimica nu faci. Nimica.

GEORGE (lui Viorel, după o ezitare) : Dacă pleci de aici, dacă dispari. (Îi întinde mapa.)

JOLI (lui Viorel) : Ia-o. Ia-o, ce mai stai. Am eu grijă ca Bucureștii să o primească de urgență și să ajungă cu prioritate în discuție. (Șoptit.) Apoi, o călătorie de studii în străinătate pentru un tînar de talent, atîta mai poate și unchiu’. Dar nu pe vorbe. Nu mai merg pe vorbe. Mă înțelegi.

VIROEL : Înțeleg. Am înțeles.

(Nu au ieșit bine cei doi — cu mapa, se înțelege — că a și intrat într-un suflet Iulia Svoboda.)

IULIA : Livia ! A venit... (Lui Petruț, care a revenit din baie, spălat și cu altă cămașă.) Ghici, Petruț, cine a venit ?

(Nu mai așteaptă răspuns la ghicitoare fiindcă în spatele lui Petruț venise Livia. Și odată cu ea Elsa și Marica. Iulia izbucnește în ris. Rîd și ceilalți.)

ELSA (în vreme ce Petruț și Livia își vorbesc în șoaptă, Iuliei și lui George) : Știam. Tata, de aceea a fost la Timișoara, ca s-o întrebe pe tanti Lucia dacă să-i spună de tată-său... Țsta a fost și rostul telegramei.

LIVIA : Numai că unchiul Pavel nu a avut tăria să-mi spună. A cercat așa pe ocolite, pe ascuns să nu-mi zdrobească inima. I-a fost milă. Dar mie de ce nu mi-a fost milă să-i spun cite i-am spus. Judecați-mă cum vreți, dar nu mi-a fost milă. Judecați-mă, Elsa și tu Petruț, vă cer eu. Judecați-mă, dați-mi pedeapsa pe care o socotiți. O primesc dinainte, oricare ar fi.

MARICA : Destul cu prostiile, copii. Mai bine ajutați-mă să pun masa.

LIVIA : Dar cum pot veni înaintea voastră ca și cum nimic nu s-a întîmplat ?!

MARICA : Nu s-a întâmplat nimic. Să-ți intre bine în minte. Și vouă tuturor.

LIVIA : Și cum ? Să vin cu mâinile curate și fără păreri de rău ? După toate cîte vi le-am spus și le-am făcut ?!

MARICA : Cu mâinile curate și fără de păreri de rău. Și tu, Petruț, nu te frămînta nici tu. Am ajuns să ne cunoaștem mai bine, și asta nu-i puțin.

LIVIA : Dar simt nevoia să cer iertare. Petruț, ai să mă ierți ? Ai să mă poți ierta ? (Printre lacrimi.) Iartă și uită. Te rog. În genunchi, te rog.

AARON (care intrase prin fund și a deschis ușa largă ca Tibi să-l poate aduce pe bunicul său) : Livia, învață de la mine, alde Arjoca iartă, dar nu uită. (Între timp l-a adus pe Petru Arjoca pînă în jilt.) Nu uită afurisiții. Fiindcă altcum, la ce mai căuta idolul acolo sus ? Avea el ceva, o socoteală a lui cu metalul și a fost să-i plătească.

PETRUȚ : Bunicule !

ARJOCA (îl mîngîie) : E bine Petruț. Acuma e bine.

TIBI : Da. Laboratorul a răspuns că-i bine.

ARJOCA : Știi, Tibi, că nu de asta-i vorba. Dar tu, Petruț, pe unde ai fost ? Pe unde-ai umblat ? Mi-ai lipsit. Mi-ai lipsit mult. (Și-și trece minile pe obrazul lui.) Vin' și tu Livia. (Își trece minile și pe obrazul ei.) După obrazul și înfățișarea ta, cine ar bănuî că stai cu gheruțele gata să tai și să sfîșii. PETRUȚ : Nu, bunicule.

ARJOCA : Ei, nu. Aprigă femeie ți-ai luat Petruț. Dar așa ni-e obiceiul din veac.

TIBI : De la Floarea, femeia lui Pătru, feciorul lui Arjoca ăl bătrîn.

PETRUȚ (îl continuă) : ...care în 1788 cu o mină de ortaci a ținut piept turcilor...

ARJOCA : Și-ți spui : Ei au avut cui ține piept. Dar noi, eu ? Te întrebi cu ce ai să te dovedești... ! (Îl privește lung.) Cu dragostea, cu nestinsa ta sete pentru dreptate și adevăr. Împotriva oricui. Chiar și a tatălui și a bunicului tău. (Cu un gest.) N-ai ce te rușina. Și nici noi ceilalți de ce să ne supărăm. Se cuvenea să trecem prin ce am trecut ca să știm cunoaște drumul care te așteaptă. (Ca pentru sine.) E înaintea ochilor mei. Îl văd cum se desăfoară pînă departe, departe. (S-a întors înspre Petruț.) Ești pe drumul nostru din vechi. Să-l străbați în sănătate și cînte. (În aceeași clipă, din senin, cînd nu se aștepta nimeni, ceasul cu cuc sună de trei ori : „Cu-cu, cu-cu,

cu-cu.”) Îl auzi, Aaron ! L-ai auzit ? Înseamnă că gata, atîta mi-a fost.

PETRUȚ : Nu, bunicule.

ARJOCA : Ra da. Așa trebuie. E drept și așa se cuvine. Ca o cumpănă. Unul urcă, celălalt coboară. Și acuma află că-i timpul să urci tu. Urcă Petruț. Urcă să-ți cîștigi dreptul. Dreptul ca oamenii să te știe ca pe unul de al lor. Și tu Tibi, de ce taci ? Unde ți-s vorbele de duh ? Ia mă un carton și un capăt de cărbune și cearcă să mergi pe ce știi. Îți cere bunicul, să nu uiți, Tibi.

TIBI : N-am să uit, bunicule. Nu uit.

PETRUȚ : Bunicule ! Dragul meu, bunul meu bunic.

ARJOCA : Aaron Gherghei, unde ți-e corbul, cioara, cotofana vorbitoare. Poruncește-i, mă Aaron, să zboare peste toată Reșița, de la Stavila la Mociur, și să spună că Petru Arjoca... Că Petru Arjoca urcă iară. Cu priceperea lui din bătrîni, dar cu învățătura și înfățișarea și tăria de om tînăr.

PAVEL (care intrase) : Tată. Cum te simți, tată ?!

ARJOCA : Bine. E bine și la voi, acolo, știu. (Privește în jur și cuprinzîndu-i cu privirea pe toți.) Acuma voi ați pleca poate pînă la Moniom, pe coasta din fața pădurii de tei cu amiros de floare și zumzet de albine. Nu pot merge cu voi, că mi-e drumul la alt sălaș, tot pe o coastă de deal... Cine plînge ? Cine ? Aaron, nu trebuie. Răspunde. Pavel, la telefon. De ce nu răspunzi ? Spune-le să nu aibă grijă, că vine acolo Petru Arjoca. Petru Arjoca, ăl tînăr. (Lui Petruț.) Du-te. Vreau să te petrec cu ochii. (Dă să se salte într-un cot, dar odată îi cade capul pe spate.)

PETRUȚ (s-a reîntors) : Bunicule !

PAVEL : Tată !

ARJOCA (cu un zvîcnet și-a săltat capul și lui Petruț.) La ce te-ai întors ? Ți-am spus că vreau să te petrec cu ochii. Du-te, hai. PETRUȚ : Să mă petreci cu ochii, da. Da, bunicule. (Și, fără să-și ia ochii de la ochii bunicului său, pășește înspre ușă și, mai mult șoptit.) Ochii ăștia dragi !

TIBI (care-i mergea alături) : Ca un abur, așa-ți trimete un suris să te însoțească... Să te însoțească pe toate drumurile...

PETRUȚ (din prag, cu o ultimă privire înspre bunicul său) : Ochii dragi ai bunicului... Oh, voi ochi buni și dragi !

Și odată cu ușa pe care o deschide a coborît încet

CORTINA

